ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 16 октябрь, чоршанба, 200-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

ОФАРИН, БУХОРОЛИКЛАР!

Бухоро вилояти меҳнаткашлари пахта тайёрлаш давлат буюртмаси бажарилгани ҳақидаги ҳужжатга жумҳуриятда биринчи бўлиб имзо чекдилар. Қабул пунктларига 450 минг тоннадан зиёд оқ олтин етказиб берилдики, унинг қарийб 37,5 минг тоннаси уруғлик ҳисобланади. Ҳар гектар майдондан 29 центнердан хом ашё йиғиштириб олинди. Ялпи ҳосилнинг 94 фоизи биринчи навга сотилди, 35 фоизи эса бункерлардан тўкилди. Режани уддалаш учун худди бултурги мавсумда бўлгани каби атиги 35 иш куни керак бўлди.

Эришилган меҳнат муваффақиятига айниқса Олот, Ромитан, Бухоро, Қоракўл, Ғиждувон, Свердлов ва Навбаҳор районларининг заршунослари муносиб ҳисса қўшдилар. Бу районларда ҳосилдорлик гектар ҳисобига 30 центнердан ортди. Бухоро районидаги «Партия XXVII съезди», Олот районидаги Файзулла Хўжаев номли, Ғиждувон районидаги «Зарафшон», Вобкент районидаги Охунбобоев номли, Ромитан районидаги Нариманов номли жамоа хўжаликларида йиллик режа 110-120 фоиз адо этилди. Ромитан районидаги «Октябрь 50 йиллиги» давлат хўжалиги, шу райондаги Карл Маркс номли, Бухоро районидаги Ленин номли, Усмон Юсупов номли, Олот районидаги «Шарқ юлдузи», Крупская номли жамоа хўжаликлари, «Олот» совхози пахтакорлари ҳам маррадан ўзиб, бир неча кундан буён мажбурият ҳисобига хом ашё топширмоқдалар.

ЖУМҲУРИЯТДА БИРИНЧИ

Пахтачилик агротехникасининг илғор шакллари қўлланилган Шофиркон районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигидан Талант Усмонов, Бухоро районидаги «Маданият» колхозидан Ато Саидов, Ғиждувон районидаги Садриддин Айний номли жамоа хўжалигидан Умар Қаҳҳоров бошлиқ ва бошқа бригадаларда эса энг юқори натижаларга эришилди. Мазкур жамоаларда ҳар гектар ердан 41-46 центнердан хирмон кўтарилиб, топшириқ 125-131 фоиз уддаланди.

Мўлжалдаги хирмонни уюшда дала гвардиячилари алоҳида ибрат кўрсатдилар. Вилоят далаларида 2.500 та агрегат унумли ишлатилди. Ромитан ва Коғон районларида машина терими режаси бугунга қадар 114-126, Бухоро районидаги «Партия XXVII съезди» ҳамда Ромитан районидаги Нариманов номли колхозларда 115-132 фоиз бажарилган бўлса, Навбаҳор райони механизаторлари марра сари тобора яқинлашмоқдалар. Механик-ҳайдовчилар беллашувида эса Ромитан районидаги Нариманов номли жамоа хўжалигининг Аҳтам Болтаев, Олот районидаги Калинин номли колхознинг Сайдулло Раҳимов, Шофиркон районидаги Ильич номли совхознинг Қаюм Усмонов, Вобкент районидаги «Октябрь» жамоа хўжалигининг Музаффар Акромов каби суворийлари байроқдорлик қилдилар. Уларнинг ҳар бири пўлат этакдан 190-250 тоннадан оқ олтин тўкди.

Вилоят хўжаликларида кўпмингкилограммчилар ҳаракати кенг қулоч ёйди. Теримчиларнинг унумли меҳнат қилишлари, мароқли ҳордиқ чиқаришлари учун қулай шароит яратилганлиги, терилган ҳар килограмм пахтага 40 тийиндан ҳақ тўланганлиги ялпи сафарбарликка сабаб бўлди. Қўл теримида кунига 80-85 минг теримчи қатнашди. Қоракўл районидаги «Октябрь» жамоа хўжалигидан Норхол Бобоева, Бухоро районидаги Ленин номли колхоздан Олия Ҳакимова, Ромитан районидаги «Октябрь 70 йиллиги» жамоа хўжалигидан Сарвиноз Йўлдошева сингари ўнлаб чеварлар ҳар куни 130-200 килограммдан пахта териб, мавсум мобайнида 10-13 тоннадан хирмон уйдилар.

Гарчи вилоятда режа ошириб бажарилса-да, хўжаликларнинг пайкалларида ҳосил чўғи баланд. Пахтакорлар пешона тери эвазига етиштирилган ана шу оқ олтинни нес-нобуд қилмасдан тезроқ саранжомлаб олиш, ялпи хирмон салмоғини 400 минг тоннага етказиш йўлида йиғим-теримни тобора қизитмоқдалар.

МАШИНАГА ТАЯНИБ

Вилоятнинг бугунги ютуғида Ромитан райони заршуносларининг улуши салмоқли. Улар эл хирмонига 40 минг тоннадан ортиқ қимматбаҳо саноат хом ашёси тортиқ қилдилар. Ҳар гектар майдондан 30 центнердан ҳосил саранжомланди.

Эрта баҳорда чигит экиш қулай муддатларда ўтказилгани, тўлиқ гектарлар яратилгани, ёз мобайнида ғўза қатор ораларига агротехника қоидалари асосида ишлов берилгани, ғўзани баргсизлантириш табақалаштирилган усулда амалга оширилгани, ниҳоят, йиғим-теримда машиналарга таянилгани ана шу муваффақиятни таъминлади.

Бир мисол. Район хўжаликларида ҳали ғўза парвариши давом этаётган паллада ёқ машина теримига тайёргарлик авж олдириб юборилганди. Ўтган вақт мобайнида тайёрлов чизиғидаги зангори кемалар қайта-қайта синовдан ўтказилди, механизаторлар малакаси оширилди, йўллар, хирмонжойлар тартибга келтирилди, янгилари барпо этилди, пайкалларнинг агрегатлар буриладиган минтақаси текисланди. Ҳосилнинг асосий қисми етилгач, ғўзани баргсизлантиришга киришилди. Ана шу юмуш ғоят қисқа муддатда, сифатли рўёбга чиқарилди. Бу ҳол суворийларга эмин-эркин ишлаш имконини берган бўлса, машинада терилган пахтанинг ҳар тоннасига 25 сўмдан ҳақ тўлангани эса уларни юқори суръатни таъминлашга илҳомлантирди. Нариманов номли жамоа хўжалигининг Жўра Ёдгоров, Карл Маркс номли жамоа хўжалигининг Шаҳриёр Ҳусанов, Ленин номли жамоа хўжалигининг Шариф Аҳмедов, «Октябрь 50 йиллиги» давлат хўжалигининг Раҳим Нарзуллаев сингари механик-ҳайдовчилари баъзи кунлари 12-15 тоннадан пахта терганликларининг боиси шу. Улар бугунгача бункерлардан 150-200 тоннадан дурдона бўшатдилар.

Аҳдига вафодор ромитанликлар режага қўшимча 5 минг тонна пахта тайёрлашга бел боғлашган. Бунда ҳар доимгидек дала гвардиячилари намуна бўлмоқдалар.

И. ҲОТАМОВ.

Навбаҳор районидаги «Бухоро» жамоа хўжалиги деҳқонларининг руҳи тетик, кайфияти аъло. Сабаби аён: пахта тайёрлаш йиллик режаси ошириб бажарилди. Хирмонга 920 гектар майдондан 2.750 тонна юқори нав хом ашё топширилди. Ялпи ҳосилнинг қарийб 2 минг тоннаси машиналар ёрдамида йиғиштириб олинди.

СУРАТЛАРДА: 1. Мавсумда 150-180 тоннадан «оқ олтин» терган механизаторлар Жаббор Аҳмедов (чапдан), Очил Муродов ва Шукур Ёрқулов. 2. Шу райондаги «Ленинград» жамоа хўжалигининг илғор ижарачиси Замира Ҳамидова. У қарийб икки гектар майдондан юқори ҳосил етиштирди.

Ж. МИРЗАЕВ ва Э. РАҲИМОВ олган суратлар.

РЕЖА ВА ИМКОНИЯТ

Ўзбекистон шароитида бу йилги мавсум алоҳида аҳамият касб этади. Негаки, хўжаликни бошқариш усулларида ниҳоят эркинлик намоён бўлди. Оғир шартли солиқлар миқдори камайтирилиб, пахтанинг харид нархи оширилди. Буларнинг бариси деҳқоннинг ғайратига-ғайрат, кучига-куч қўшмоқда. Муҳими — ана шу тадбирлар шарофати туфайли колхозимизда дастлабки ижарачи хўжаликлар ташкил этилди.

Мен раҳбарлик қилаётган бундай жамоада 53 оила ишлайди. Биз эрта кўкламда ерни чигит экишга тайёрлаш, заминга уруғ қадашдан бошлаб жами майдонда нафақат режани, балки мажбуриятни қоплайдиган даражада мўл ҳосил тўплашга қадар тиним билмай тер тўкдик. Бусиз муроднинг ушалиши қийинлиги ҳаммага аён. Чунки ҳар бир агротехник тадбирнинг ўз ўрни бор. Айни кунларда бутун диққат-эътибор йиғим-теримга қаратилган. Беллашувда Ш. Остонов, Г. Норқулова, Ш. Эгамов ва Р. Тўйбоева бошлиқ оилалар пешқадам. Улар биринчи теримдаёқ зафар маррасини забт этдилар. Айниқса, Умрзоқ Эргашев оиласи эришган ғалаба қувончли: мавжуд 5 гектар майдондан 10 тонна ўрнига 21 тонна оқ олтин топширилди. Жумҳурият ҳукуматининг кўрсатмасига биноан яқинда мавсум илғорларининг бир гуруҳи енгил автомашиналар билан мукофотландилар. Улар орасида районимиздан 20 киши, шу жумладан бизнинг 2 нафар ижарачимиз — Яраш Норқулов ва Жўрақул Очилов борлигини алоҳида таъкидлаб ўтишни истардим. Бу азаматлар ҳозир ҳам бўш келмаётирлар.

Колхоз бошқаруви билан тузилган шартномага мувофиқ биз жами 311 тонна хом ашё топширишимиз керак эди. Қабул пунктига бугунгача атиги 140 тоннаси жўнатилди. 150 тоннадан зиёд терилган пахта эса дала бошида уюлиб ётибди. Нима учун? **Шунинг учунки, жамоамизда 12 та ўрнига бор-йўғи 3 та тележка мавжуд. Юклагич етишмайди, ёнилғи-мойлаш материалларию эҳтиёт қисмлар таъминоти ёмон аҳволда. Афтидан, раҳбарлар бизни унутишганга ўхшайди.** Бўлмаса улар шундай қийин вазиятда албатта ёрдам қўлларини чўзишарди. Ёки имконият йўқми? Бор. Лоақал машина-механизмларни йиғим-терим мавсумини аллақачон якунлаган боғбонлару чорвадорлардан олиб турилса бўлади-ку? Ахир вақт кутиб турмайди, илиқ кунларнинг ҳар дақиқаси ғанимат.

Жумҳурият раҳбарияти биз, деҳқонларга ҳамиша ғамхўрлик қилиб келмоқда. Буни инкор этиш ноинсофлик бўлур эди. Бироқ олдимизда турган муаммолардан ҳам кўз юмиб бўлмайди. Масалан, ғўза учун ғоят муҳим ўғит-аммофосни олайлик. Унинг тоннаси нархи аввал 79 сўм эди. Ҳозир — 990 сўм! Техника воситаларининг баҳоси ҳам бир неча ҳисса кўтарилди. **Бизга берилган имтиёз эса урвоқдай гап: режага қўшимча олинган фойданинг 5 фоизинигина тасарруф этишимиз мумкин. Бу кўрсаткични камида икки баробар ошириш керак — район деҳқонларининг фикри шундай.**

Устига устак, қурилиш материаллари тақчил. Колхозчи на янги уй қуради, на эскини таъмирлай олади. Жамоага тегишли барча машина-механизмларку очиқ майдонда сақланмоқда. **Ва, ниҳоят, Навоий вилоятини қайта ташкил этиш масаласини ҳам тезлаштириш керак.** Ҳозир нима бўлаяпти ўзи? Бухоро вилояти маркази учун биз бегонамиз, ўзимизники эса ҳали туғилмаган. Бу ҳол ижтимоий тангликни кучайтирмоқда.

Ечимини кутаётган яна бир муаммо шуки, ижарачи жамоаларда гектарлар ҳосилдорлигини ошириш ҳисобига пахта майдонининг 10-15 гектарини буғдой ва маккажўхори экишга ажратишни йўлга қўйиш лозим. Шунда озиқ-овқат маҳсулотлари танқислигига оз бўлса-да барҳам берилади.

Раҳим ИСМОИЛОВ,
Навоий районидаги «Қизил Октябрь» жамоа хўжалигининг ижарачиси.

МАЖБУРИЯТ ҲИСОБИГА

Навбаҳор — Бухоро вилоятининг кенжа райони. Меҳнат аҳли жорий йилнинг баҳорида яхши ният билан 12.790 гектар майдонга чигит экишганди. Ерга уруғ қадаш — ишнинг дебочаси. Агар тўлиқ гектарлар яратилмаса, ниҳоллар оби-тобида парваришланмаса мўлжалдаги ҳосилга умид қилмаса ҳам бўлади. Буларнинг ҳаммаси ёз мобайнида эътиборда турди. Шу боис жами майдонда нафақат режани, ҳатто мажбуриятни қоплайдиган даражада мўл ҳосил тўпланди. Хирмонга 34.000 тонна юқори нав хом ашё топширилди. Унинг 20.000 тоннаси механизаторлар ҳиссасига тўғри келди.

— Ҳозиргача 7 та хўжалик, 80 тадан зиёд бригада, ижарачи звено ва оила маррадан ўзди, — дейди район деҳқончилик-саноат уюшмаси раиси Ф. Мансуров. — Бу жамоалар айни кунларда мажбурият ҳисобига пахта топширмоқдалар. Тома-тома кўл бўлур деганларидек, улар жамғарган тонналар негизида тез орада районимизнинг 40.000 тонналик хирмони қад ростлайди. Бунга шубҳа йўқ.

У. ИКРОМОВ.

СУВ — МУШТАРАК БОЙЛИГИМИЗ

Тошкентда Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон сув хўжалиги ташкилотлари раҳбарларининг учрашуви бўлиб ўтди. Унинг қатнашчилари оби-ҳаёт билан таъминлаш соҳасида вужудга келган вазиятни муҳокама қилдилар. Минтақада сув хўжалиги сиёсатини амалга оширишнинг стратегик йўли ва тактикасини режалаштириб олдилар.

Ўрта Осиёдаги барча дарёлар ҳавзасининг бирлиги ва мана шу жуда муҳим ресурсдан барча республикаларнинг манфаатлари йўлида ягона қоидалар асосида биргаликда фойдаланиш зарурлиги тан олинди. Куч-ғайратларни мувофиқлаштириш учун иш гуруҳи тузиш белгиланди, бу гуруҳнинг вазифаси ягона дастурни ишлаб чиқишдан, ҳаётни таъминловчи энг муҳим манба бўлмиш сувнинг мақомини белгилашдан, уни ишлатиш ва муҳофаза қилиш воситасини ишлаб чиқишдан иборат бўлади. Оролбўйидаги аҳволни соғломлаштириш ва Орол денгизига муттасил сув оқизиб туриш тадбирлари кўзда тутилди.

Учрашув қатнашчилари қўшма баёнот қабул қилдилар.

(ЎзТАГ).

* * *

ЎРТА ОСИЁ РЕСПУБЛИКАЛАРИ ВА ҚОЗОҒИСТОН СУВ ХЎЖАЛИГИ ИДОРАЛАРИ РАҲБАРЛАРИНИНГ 1991 ЙИЛ 10—12 ОКТЯБРЬ КУНЛАРИ ТОШКЕНТ ШАҲРИДА БЎЛИБ ЎТГАН КЕНГАШИДА ҚАБУЛ ЭТИЛГАН БАЁНОТ

Биз, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон, Ўзбекистон ва Туркманистон Республикалари сув хўжалиги идораларининг раҳбарлари Орол денгизи ҳавзасида сув тобора камайиб, экология кескинлиги мушкуллашиб бораётганлиги муносабати билан мураккаб вазият вужудга келиши муқаррарлигини мутахассис сифатида баҳолаб, Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларининг минтақадаги сув ресурсларидан оқилона фойдаланишни таъминлаш учун бўлган тенг ҳуқуқлари ва масъулияти тарихан муштараклигига асосланиб:

— Орол денгизи минтақаси каби бекик сув ҳавзасининг алоҳида хусусиятини ҳамда шу денгиз қуриб қолиши муносабати билан унинг салбий оқибатларининг олдини олиш учун ҳамма чора-тадбирлар кўриши зарурлигини тан олиш;

— яхлит бирлик бўлмиш Орол денгизи ҳавзасининг сув имкониятларидан барча республикалар учун умумий қоидалар асосида биргаликда фойдаланиш ҳамда минтақада яшовчи барча халқларнинг манфаатлари йўлида сув ишлатилишини оқилона тартибга солиш масалаларини ҳал этишда минтақа барча республикаларининг манфаатлари ўзаро қарамлиги ва чамбарчас боғлиқлигини эътироф қилиш;

— аввалги иқтисодий алоқалар бузилган шароитда ишлаб турган ва имкони бўлган системаларнинг қувватларини биргаликда фойдаланиш учун бирлаштиришни зарур деб ҳисоблаш, узоқ муддатли кооперацияларни йўлга қўйиш учун мавжуд имкониятларни ўрганиш, ўтказиладиган ишни мувофиқлаштириш учун дастурлар, ривожланиш истиқболлари ишлаб чиқишни ва қўшма ташкилий тузилмалар барпо этишни давом эттириш;

— Оролбўйига ва Орол денгизига муттасил сув келиб туришини таъминлашни эътиборга олиб, йиллар ва айрим манбалар бўйича сув олиш ва сувдан фойдаланишнинг республикалараро лимитларини ишлаб чиқиш ва уларга тузатишлар киритиб туриш;

— республикалардан ҳар бирининг муайян улушини белгилаш ҳисобига Амударё ва Сирдарё этакларига сув юборилишини таъминлаш орқали нисбий мувозанатни сақлаб туриш Оролбўйи муаммоларини ҳал этишда биринчи галдаги вазифа эканини тан олиш;

— сув манбаларидан фойдаланиш, сувдан фойдаланишнинг кўмакчи тармоқлари тўғрисида тўла ахборотни, сув манбаларидан фойдаланиш мақомини белгилайдиган ҳуқуқий ва бошқа ҳужжатларни ҳамда сувдан фойдаланиш соҳасида республикаларда белгилаб қўйилган тартибларни айирбошлаб туришни таъминлаш;

— қўшни ёки бошқа республикалар учун салбий оқибатларни келтириб чиқарадиган бир ёқлама ҳаракатлар қилмаслик;

— барча баҳсли масалаларни республикаларнинг манфаатдор ташкилотлари раҳбарлари ва манфаатдор бўлмаган томон вакили иштирокида амалга ошириш зарур, деб ҳисоблаймиз.

Фақат ўз ҳаракатларимизни бирлаштириш ва биргаликда мувофиқлаштириб туришгина экология кескинлиги кучайиб бораётган шароитда минтақанинг сув хўжалиги муаммоларини самарали ҳал этишга кўмаклашиши мумкин.

Қозоғистон ССР Давлат сув ресурслари комитетининг раиси Н. КИПШЕКБОЕВ.

Қирғизистон Республикаси мелиорация ва сув хўжалиги вазири В. МЕЛЬНИЧЕНКО.

Тожикистон Республикаси мелиорация ва сув хўжалиги вазири А. НУРОВ.

Ўзбекистон Республикаси мелиорация ва сув хўжалиги вазири Р. ГИНИЯТУЛЛИН.

Туркманистон ССР мелиорация ва сув хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари А. АВЕЗОВ.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● **БЕЛГРАД.** Хорватиянинг мушкуллик ҳукм сураётган жойларида кечаги якшанба куни нисбатан осойишта ўтди. Айрим жойлардагина жумҳурият қуролли кучларининг бўлинмалари билан Югославия халқ армиясининг бўлинмалари ўртасида қуролли тўқнашувлар рўй берди. Чунончи, ТАНЮГ ахборот бошқармасининг хабар қилишича, якшанба куни тушдан кейин Вуковар шаҳрида қамалда қолган жумҳурият ҳарбийлаштирилган тузилмаларига мадад кучи юборишга уриниб кўрилди. Хорватия Ички ишлар вазирлиги билан халқ гвардиясининг бўлинмалари танклардан фойдаланишларига қарамай, Югославия халқ армиясининг қисмлари уларнинг ҳуружини қайтаришга муваффақ бўлди, натижада Хорватия томони катта талафот берди.

* * *

● **ВАШИНГТОН.** АҚШ Президенти Жорж Бушнинг айтишича, ядро қуролларини қисқартириш масалалари юзасидан Совет Иттифоқи билан олий даражада музокаралар ўтказиш чоғида республикалар раҳбарларининг иштирок этиши ҳам эҳтимолдан холи эмас. Журналистларнинг ядровий қуролсизланиш масалаларини муҳокама қилиш учун олий даражада ўтказиладиган навбатдаги Совет-Америка учрашуви қачон бўлиши мумкин! — деган саволига жавобан Президент бундай деди: «Мавжуд таклифларга биноан Совет томони билан фаол алоқа қилиб турилиши сизларга маълум. Шундан кейин бир вақти келиб, совет раҳбарлари билан учрашув ўринли бўлиб қолиши мумкин, деб ўйлайман».

* * *

● **ЯУНДЕ.** Чад пойтахти — Нжаменада якшанба куни эрталаб тўқнашувлар бўлиб ўтганидан кейин вазият кескинлигича турибди. Олинган хабарларга қараганда, бир гуруҳ қуролли кишилар пойтахт аэропорти яқинидаги қурол-яроғ омборига ҳужум қилганлар. Аэропорт соқчилари билан жанг бошланиб кетган, бир неча киши ҳалок бўлган. Ҳукумат маъмурлари хавфсизликни кучайтириш учун шошилинч чоралар кўришган. Шаҳарнинг стратегик жиҳатдан муҳим чорраҳаларида бронетранспортерлар пайдо бўлган. Шаҳардан чиқиб кетиладиган йўлларнинг ҳаммаси назорат остига олинган. Айни вақтда ҳокимият тепасида турган Халқ нажот ҳаракати ижроия комитетининг фавқулодда мажлиси чақирилган. «Биринчи Африка» радиосининг хабар қилишича, ахборот, маданият ва саёҳат вазири Маҳамат Солиҳ Аҳмад бўлиб ўтган воқеаларга бир қанча масъул сиёсий ва ҳарбий шахслар дахлдор эканликларини айтди.

* * *

● **НЬЮ-ЙОРК.** АҚШ Президенти Жорж Буш яна бир муддатга қайта сайлана олинишига кўпчилик америкаликларнинг ишончи комил. Жамоатчилик фикрини билиш мақсадида ўтказилган янги савол-жавоб қатнашчиларининг 76 фоизи шу фикрни изҳор этади. Шанба куни «Таймс Миррор» нашриёт корпорацияси мазкур савол-жавоб якунларини тарқатди. Ҳатто демократлар орасида ҳар ўн кишидан олти нафари республикачи Президентнинг муваффақиятига шубҳа билдирмайди.

Айни вақтда Бушнинг Президент лавозимидаги фаолиятига берилаётган баҳо аста-секин пасайиб бораётганини мазкур тадқиқот кўрсатиб берди. Чунончи, шу йилнинг март ойида «Таймс Миррор» ўтказган шундай савол-жавоб давомида унинг фаолиятига берилган баҳо жуда юқори даражага етган эди. Ўшанда америкаликларнинг 84 фоизи маъмурият бошлиғининг фаолиятига ижобий баҳо берган бўлса, энди атиги 61 фоизи шундай баҳо берган. Форс кўрфази атрофида уруш бошланишидан аввалги кўрсаткич ҳам тахминан шундай эди.

(ТАСС).

Депутат бошлиқ хўжаликда

ЗАРУРАТ — ИЗЛАНИШ ДЕМАК

Вой, бунча чиройли! Қаердан олдингиз буларни! — сўраб қолди бекатда автобус пойлаб турган жувон қаршисида қанд-қурс, ширинлик солинадиган бир даста вазачаларни кўтариб турган ўрта яшар аёл қўлидаги тўр халтасига қизиқсиниб. Аёл ўзи келган томонга имо қилиб «Анаву ердаги хўжалик моллари дўконидан» деди. Буларнинг ўзаро гапи бошқа йўловчи аёлнинг ҳам диққатини ўзига тортди. У ҳам тўрхалтадан нигоҳини узмай «импортний чоғи» деди.

— Ўзимизнинг Қамашидаги Карл Маркс совхози шиша идишлар тайёрлаш цехининг маҳсулоти, — деди бошқа бир йўловчи билағонлик билан.

— Вой, ростми! Худди импортнийга ўхшайди-я, ҳайратини яширмай такрор сўради ҳалиги жувон.

Ҳа, Қамаши районидаги Карл Маркс номли давлат хўжалигида шиша идишлар тайёрлаш цехи борлиги рост. Журналист Очил Тоҳиров яқинда ана шу хўжаликда бўлиб, ўз таассуротларини қоғозга тушириб қайтди.

Мен қўйида ҳикоя қилмоқчи бўлган давлат хўжалигида ҳам етакчи соҳа деҳқончилик. Хўжалик жамоаси ўтган йиллардаги каби бу мавсумни ҳам кўнгилдагидек якунлаш ҳаракатида бўлмоқда. Тўғриси, мен ҳам бу ерга жамоанинг шу кеча-кундуздаги ишлари билан танишиш ва илғорлар тўғрисида ёзиш ниятида борган эдим. Нима мақсадда келганимни билгач, хўжалик директори, жумҳурият халқ депутати Раҳматулла ака Омонов: «Деҳқончилик соҳасидаги ишларимиз чакки эмас, лекин бизда ёзишга арзигулик бошқа ишларимиз ҳам бор. — деди шкафдаги тартиб билан териб қўйилган турли хил чиройли вазачалар ва гулдонларга ишора қилиб. — Мана шу кўриб турганларингиз цехимизнинг маҳсулоти. Халқимиз минг эшитгандан бир кўрган афзал, дейди. Яхшиси, ўзингиз кўрганингиз маъқул», дея мени шиша идишлар тайёрлайдиган цехга боришга таклиф қилди.

Цех томон борар эканмиз, беихтиёр хотирамда бундан уч-тўрт йил бурунги бир воқеа жонланади. Юмуш билан битта хўжаликка бориб қолдим. Раҳбарига мақсадимни айтишим билан бирдан чеҳраси ёришиб (мақтанишни хуш кўрар экан чоғи): «Заб келибсиз-да, қани бизларни ҳам шундай мухбир акалар тез-тез йўқлаб турса, бошимиз кўкка етади», дея хушҳоллик билан юқори қаватга — хонасига бошлади. Кабинетга киришга кирдим-у, анграйиб қолдим. Бу ер ишхонадан кўра кўпроқ келин тушадиган уйга ўхшаб кетарди. Чўғдек гиламлар кўзни олади. Оёқ босишга ийманасан киши. Хона, агар лоф бўлмаса, бундайроқ мажлис залидан кенг бўлса бордир-у, лекин тор эмас. У тўрга ўтиб ўз айланма юмшоқ курсисига кибор билан ўтирар экан, қўнғироқни босиб, эшикдан мўралаган ходимага «чой» — деди-да, менга юзланиб гапида давом этди.

— Шу десангиз, мухбир ака, пахтани ётсак тушимизда, юрсак ҳушимизда кўрамиз. Менинг бу экинга қанчалик ҳурматим баланд эканлигини билдириш ниятида ҳатто иш кабинетимга ҳам ёздириб қўйганман. Эшик теппасидаги ёзувга қаранг, дея юқорига имо қилди. Сербезак хонанинг салобатими ёки деворлардаги жим-жимадор нақшларга мафтун бўлибми, тепадаги ёзуңга эътибор қилмаган эканман. Ўқийман: «Қишлоқда яшайсанми, демак, сен пахтакор!»...

Шу пайт эшик тақиллаб очилди ва бир киши ичкарига бошини суқиб «Мумкинми, директор бобо» деб раҳбарга мурожаат қилди. Шу пайтда бир сен етмай турувдинг дегандек, ғўлдираб «Киринг», деди. Унинг ҳам бу ерга биринчи келиши экан чоғи ичкарига қадам босиши билан остонада довдираб туриб қолди. Бир ўз оёғига, бир гиламга, бир директорга қараб олдинга юришни ҳам, юрмасликни ҳам билмай, бўсағада иккиланиб турарди. Ҳа, деганда гапиравермагач, директор «Хўш, хизмат» дея унга саволомуз тикилди. Ҳалиги киши бир менга, бир раҳбарга қараб: «Директор бобо, олдингизга бир илтимос билан келувдим. Сариқ билан оғриб, яқинда касалхонадан чиқдим. Дўхтирлар сенга пахтада ишлаш бўлмайди, дейишганди, шундаям далада ишлаётувдим. Яна ўнг қовурғамнинг остида қаттиқ оғриқ пайдо бўлди. Дўхтирларга учрашсам, ишингизни ўзгартиринг, дейишяпти. Шу сабабдан олдингизга келувдим, то тузалгунимча бирон енгилроқ иш берсангиз деб», — деди.

Унинг бу гаплари ҳам дард устига чипқон бўлди чоғи, директор бирдан ловиллаб кетди:

— Ишласанг, ўзинг учун ишлайсан, менинг томорқамни чопмаяпсан-ку. Сенга 7-8 соатлик ишни қаердан топай. Бу ер шаҳарми сенга. Саккиз соат ишлаб кейин оқ билак хонимчалар билан паркда сайр қилсанг. О-ов, ука, бу ерни қишлоқ дейдилар. Раз, шундоқ экан, демак, сен пахтакорсан. Тамом-вассалом. Хоҳласанг шу, хоҳламасанг тўрт томонинг қибла. Бўлмаса кўтар кўч-кўронингни...

У шўрлик келганига минг бир пушаймон еб, гуноҳкорона кифтини қисиб чиқиб кетди. Орамизга оғир сукунат чўкди. Бироздан сўнг курсиси ёнидаги челакка «чирт» этиб тупуриб, «Бунга ўхшаган ялқовларга саккиз соатлик ишни қаердан топай? Мендан юқори фақат пахта сўрайди. Ахир бу ер завод ёки фабрика эмаски, униси бўлмаса бошқа жойга ўтказиб қўйсам», дея ўзини оқлаган бўлди.

Мен индамадим. Чунки унга гапириш бефойда эди. Ўртадаги гапларимиз қовушмай қолди. Бир-икки рақамни ёзган бўлдим-у хайрлашиб қўя қолдим. Унинг ҳузуридан қайтар эканман, менга бир нарса ором бермасди. Наҳотки қишлоқда фақат пахта ўсса? Ана шу савол билан кўплаб раҳбарларга мурожаат қилдим. Жавоби битта: «Э, биродар, нима деяпсиз, пахта сиёсати билан ўйнашиб бўладими?! — деб жавоб беришарди яқин-яқинларгача ҳам.

Хаёл билан цехга қандай етиб келганимизни ҳам сезмай қолибман. Ичкаридан моторларнинг гувиллаган овози эшитилиб турган бинога яқинлашар эканмиз, «Мен айтган цех ана шу ерда жойлашган», дея гап қотди Раҳматулла ака. Ичкарига кирдик. Ростакам мўъжиза эди. Бир жойда қандайдир қозонда оқ суюқлик биқиллаб қайнаб махсус қувурлардан оқиб иккинчи қозонга тушяпти. Бу ерда бироз совугач ҳар хил шаклли қолипларга қўйилмоқда. Кейинги бўлинмада эса унга қандайдир суюқлик билан қайта ишлов берилиб, тайёр маҳсулотлар бўлинмасига жўнатилмоқда. Хуллас, цехда ишловчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Мўъжизали томони шундаки, кўрган кўзни қувонтирадиган бу маҳсулотлар катта шаҳар ёки вилоят марказида эмас, бор-йўғи битта хўжаликнинг мўъжазгина қўрғончасида яратилмоқда.

Бу ерда ишлаётганлардан ўз ҳайратимни яширмай гап қотаман.

— Кўз тегмасин, пахтакор бугун ишчи коржомасини кийибдими?

— Аквариумдаги «тилло балиқча»дек яшаш дамлари ортда қолган, ака. Энди ўз кунингни кўрмасанг биров сенга тайёр нон бермайди. Ўз аравангни ўзинг тортадиган замон бўлди. Ақл билан иш қилмасанг бундан кейин яшаш оғирлашаверади, — дейди ўзини Равшан Нормўминов деб таништирган йигит.

— Бу ҳунарни қаердан ўргангансизлар, — сўрайман Равшанжондан.

— Тошкентдаги «Миконд» заводига бориб ўзлаштириб келдик. Мана мен билан бирга борган жўраларим Жовли Турсунсоатов, Мамаражаб Чориев, Анвар Назаров, Абдураҳмон Қалқоновлар бугун цехимизнинг олди ишчилари. Энг муҳими, топиш-тутишимиз ҳам ёмон эмас. Ўртача ойлик маошимиз 450-500 сўмга етади. Қувончлиси шуки, қўлимизда ҳунаримиз бор.

Ишчилар билан хайрлашиб цехни айланишда давом этамиз. Гил аралаш ялтироқ ширға қумни лентага отаётган йигитга нималарнидир уқтираётган киши бизни кўриб қаршимизга пешвоз чиқди. Салом-аликдан сўнг Раҳматулла ака уни шу цехнинг бошлиғи Қиёмжон Абдуназаров деб таништирди.

— Шиша идишлар тайёрлаш цехининг ишга тушганига эндигина бир йил тўлди, — дейди у. — Шу йилнинг январь ойидан буён 70 минг сўм даромад қилдик. Келгусида цехнинг қудратини янада ошириш ниятида қўшимча печкалар қураяпмиз. Буларни қуриб тўла газлаштирганимиздан сўнг стакан ва банка ишлаб чиқаришни йўлга қўямиз. Бунинг учун бизда имконият ҳам, ишчи кучи ҳам етарли. Ана шу ишларни тўла амалга оширсак хўжаликка келтирадиган даромадимиз 200 минг сўмга етади, — дейди Қиёмжон ака қатъий ишонч билан.

Цехдаги ишларни кўрган киши буларнинг тадбиркорлигига тан бериши аниқ. Яна ўша рангпар, кўзлари ҳорғин, кеч кузакдаги танҳо япроқдек титраб турган кишининг йиғламоқдан бери бўлиб ялиниши-ю, дўрдоқ лабли раҳбарнинг унга: «Раз, қишлоқда яшаяпсанми, демак, сен пахтакорсан» дея бақиргани эсимга тушиб кетади. Беихтиёр: «Мана, ҳаракат қилса бўлар экан-ку» — дейман пичирлаб.

— Бизда шиша идишлар тайёрлаш цехигина эмас, халқимизнинг уй-рўзғор, кундалик эҳтиёжига зарур нарсалар тайёрлайдиган бир нечта корхоналар бор, — дейди ғурур билан Раҳматулла ака.

— Ҳозир бизда пўстин тикиш, гилам тўқиш, консерва цехлари ишлаб турибди. Яна йилига 2 миллион донадан ортиқ ғишт қуядиган заводга эгамиз. Бундай майда корхоналарни қуришдан мақсад, аввало халқимизнинг йўқолиб кетаётган эски ҳунармандчилигини тиклашдир. Фақат биргина пахта билан одамларни боқиб, иш билан таъминлаб бўлмайди. Айниқса, ҳозирги шароитда. Кичик корхоналарнинг кўпайиши кишиларни иш билан таъминлашдан ташқари қишлоқ ёшларининг қандайдир бир касб-ҳунар эгаллашига ҳам имкон яратади. Қолаверса, булардан келаётган даромадимиз ҳам чакки эмас. Ҳар йили хўжалигимиз ғазнасига ана шу ишлардан 200 минг сўмдан ортиқ маблағ тушади. Келгусида фосфор цехини қуришни мўлжаллаяпмиз. Агар буни йўлга қўя олсак, келадиган даромад бир миллион 200 минг сўмдан ошади. Ахир бу кони фойда-ку. Бундан юз ўгириш кўриниб турган кўрнамаклик бўлади, — дея сўзини якунлади Раҳматулла ака.

Директор куйиб-пишиб таъкидлаганидек, бугунги қишлоқ учун кичик корхоналар ҳаётий зарурат. Зарурат туғилган жойда изланиш бўлади. Ҳар қандай муаммога ҳам чора топишга ҳаракат қилинади. Рости гап, бу борада Қашқадарё вилоятида бир мунча ишлар қилинмоқда. Юқоридаги гапимга асос сифатида вилоят деҳқончилик ширкати раиси ўринбосари Баҳромжон Исмоиловнинг фикрлари ҳам ёрқин мисол:

— Ўтган йили вилоятимизнинг давлат ва жамоа хўжаликларидаги мавжуд 280 та кичик корхоналар ҳисобига 6 миллион 811 минг сўмлик истеъмол моллари ишлаб чиқарилди. Бу йил бундай корхоналар сони яна 54 тага ошди. Ҳозир ана шу кичик корхоналарда уч минг 613 нафар киши меҳнат қиляпти. Уларнинг саъй-ҳаракати билан маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 7 миллион сўмдан ошиб кетди. Жойлардаги аҳвол билан танишиб, ички имкониятларни ҳисоблаб чиқдик. Келгусида кичик корхоналар сонини яна оширишни мўлжаллаб турибмиз. Жумладан, 23 та мева қуритиш, 17 та консерва, 16 та ёғочни қайта ишлаш ҳамда жун рўмол тўқийдиган ва тери ошлайдиган кичик корхоналарни ишга туширишни режалаштириб қўйганмиз, — дейди Баҳромжон ака.

Вилоятда бундай ташаббусларга кенг йўл очилганини эшитиб бир зум ўйга толаман. Ахир яқин-яқингача хоҳ у давлат, хоҳ у жамоа хўжалиги бўлсин, бу ерда ишловчиларнинг касб-кори инкубатор жўжаларидек деярли бир-биридан фарқ қилмасди. Хўжаликлардаги шиорлар ҳам рисоладагидек: «Қишлоқда яшайсанми, техникани бил!». У ҳомиладор аёлми ёки қари чол-кампирми, бунинг фарқи йўқ. Айбинг шуки, сен қишлоқда яшайсан! Пешонангга кетмон ва сувчилик битган. Нари борса механизаторлик. Сендаги бирор ҳунарга бўлган иштиёқмандлик ёки орзу-умидларинг болаликнинг ҳавойилиги саналарди. Ана шу хилдаги кўр-кўрона ёндашувларнинг аччиқ меваси майиб-мажруҳ фарзандлар тақдирида кўзга яққол ташланмоқда...

Хўжалик директори, вилоят деҳқончилик ширкати раиси муовини гапларидан ҳам сезилиб турибдики, қишлоқда кишилар турмушини яхшилаш учун имконият кўлами шаҳарникидан қолишмайди. Фақат астойдил изланилса бас. Ишнинг кўзини билган одам ҳар доим ўз йўлини топиб кетаверади. Айниқса, ҳозирги шароитда билимдон ишбилармонлик эҳтиёжий зарурат. Чунки бугунги аҳвол шуни тақозо этади.

Очил ТОҲИРОВ.

ҚИРҒИЗИСТОН ХАБАРЛАРИ

«ИНТЕР-ЎШ-91»

«ИНТЕР-ЎШ-91» фестивали бўлиб ўтди. Иттифоқ эстрада юлдузлари иштирок этган бу мусиқали анжуманда машҳур «Фея», «Кар-мен», «Моно Лиза», «Блэк рашен», «На-на», «Черний кофе», «Электроклуб-2», яккахон хонандалар Валерий Белянин, Вадим Усланов, Татьяна Маркова, Марина Цхай, доғистонлик ҳажвчи Феликс Дадаев ҳамда маҳаллий рок-гуруҳлар 4 кун давомида ўшликларни ўзларининг дилрабо куй-қўшиқлари билан хушнуд этдилар.

КАШШОФЛАРНИНГ СЎНГГИ АНЖУМАНИ

БИШКЕКДА Қирғизистон кашшофларининг охирги слёти бўлди. Унда жумҳурият кашшофлар уюшмаси тарқатилиб, ўрнига болалар ва ўсмирларнинг жумҳурият уюшмаси таъсис этилди.

ГИЛАМ ЦЕХИ

НОВҚАТ районининг «Кўкжар» давлат хўжалигида гилам цехи ишга туширилди. Бу билан ишсиз юрган маҳаллий хотин-қизлар ишлаб чиқаришга жалб этилди. Новқатлик гиламдўзлар дастлабки маҳсулотларини «Гулбаҳор», «Қашқарий» деб номладилар.

ЭНГ АРЗОН ГАРНИТУР

«ОШБИТМЕБЕЛЬ» фабрикаси жамоаси ётоқхоналарга мўлжалланган гарнитурлар ишлаб чиқара бошлади. Бу буюмлар қизил ёғочдан мижозларнинг шахсий буюртмалари асосида тайёрланмоқда. Баҳоси минг-бир ярим минг сўм атрофида.

«ЎШ» ТАЙЁРАГОҲИ ИСТИҚБОЛИ

ЯҚИН орада «Ўш» тайёрагоҳига халқаро аэропорт мақоми берилади. Чунки тез кунлар ичида бу ерда Ўш—Хитой ҳаво йўли очиладиган бўлаяпти. Кейинчалик эса Туркия, Покистон, Саудия Арабистони билан ҳам борди-келди қилиш кўзда тутилмоқда.

Р. КАРИМОВ.

ОЛИС ЎТОВЛАРДА

— Ёнбошқалъа давлат хўжалигининг 3-фермасига отаси ҳам, бобоси ҳам умри бўйи қўй-қўзи изида ўтган, ўз касбининг устаси Олламберган оға Убижаров мудирлик қилади, — деди хўжалик директори Аширқули Меретов. — Фермасида 9 мингдан зиёд, шу жумладан 5500 бош совлиқ бор. Қоракўл тери, жун, гўшт топшириш, қўзи олиш планларини бажармаган йили йўқ. От изини той босар, деганларидек, ўғил-қизлари, куёвлари ота касбини эгаллашган. Олламберган оғалар сулоласи совхознинг бир фермадан зиёдроқ молини боқишади. Укаси Шамшет, ўғиллари Нажмиддин, Миҳаваддин, куёвлари Жалғасбек, Нуржовлар атоқли чўпонларимиздан. Қиз-келинлари уларнинг ёрдамчилари. Шунга кўра отани хўжаликда каттадан-кичик ҳурмат билан тилга олади. Йил бошида унга мукофотга «УАЗ — 69» машинасини берганмиз.

— Чўпонлардан биринчи бўлиб Олламберган оға ушбу «дулдул»ни минишга муяссар бўлди, — деди райижроқўм раиси Давлет оға Омоннепосов.

— Маъқул ва зўр иш бўлибди-да. Яхши кунларига минишсин. Ҳақиқатда ҳам бу машина қумнинг пири экан, — дедим гўё ўзим машинали бўлгандек.

Бир-бирига ўхшайдиган баланд-паст қум тепаликларни ортда қолдириб олдида новлари бўлган, усти тахта қопқоқ билан ёпилган, суви мотор ёрдамида тортиб олишга мўлжалланган, ўнг томонидаги қирда иккита қора ўтов уй тикланган қудуқ бошига келиб тўхтадик.

— 53 отаримиздан 7 — 8 таси Дулдулсой-Зарафшон қувуридан чучук сув ичади. Қолганлари қудуқ ва булоқлардан, — деди Аширқули машинадан тушар эканмиз. — Бошқа чорамиз йўқ. Дашт — дашт-да. Ферма марказларига электр қуввати келтирилмаган. Моторлар ёрдамида ҳар фермада 8 — 10 уй ёритилади, баъзи жойларда телевизор ҳам кўришади. 3-ферма марказига электр линияси тортиш, асфальт ётқизиш лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланган. Бироқ ишлар силжимаётир. Бунга юқори ташкилотларимиз ёрдам беради, деган умиддамиз.

— Депутатларимиз, район ижроия қўмитаси бу савобли юмушларни тезлатиш устида ишлаяптилар, — қўшимча қилди Давлет оға.

Шу пайт қаршимизга ёши етмишларга бориб қолган, ўрта бўйли, тўладан келган мўйсафид билан озғин, бўйдор, ўттизлар чамасидаги қорамағиз, чайир йигит келиб бир-бир қўл бериб кўришишди.

— Йўлда ҳикоя қилиб келаётганим 3-фермамиз мудири Олламберган оға ана шу киши бўладилар, — мўйсафидни таништирди Аширқули, — бу йигит ферманинг илғор чўпонларидан Паратбек Қоржовов. У ҳар юз бош она қўйдан 101 бошдан қўзи олган. Унинг 65 фоизини ўстиришга қолдирган.

— Молларимизнинг ҳам, ўзимизнинг ҳам бу йилги аҳволимиз жуда яхши,—деди ферма мудири бизнинг берган сўровимизга жавобан, — энг асосийси ўт-ўлан мўл. Моллар семиз, ҳеч нарсадан камчилигимиз йўқ.

— Эшитиб қувондик, машина билан мукофотланибсиз, қутлуғ бўлсин! — дедик биз.

Чўпонлар турмуши

— Раҳмат, ўғилларим! Камтарона меҳнатимизни сийлаганлари учун. Хурсандмиз албатта, мана чўпонлар меҳнати ҳар йили қадрланаяпти. Бирига мотоцикл, бирига машина беришяпти. Ўтган йили илғор чўпонимиз Амат Бердиалиевни «Нива» билан тақдирлашган эди. Ҳар ҳолда чўпонларимизга йилига икки-учта машина беришни унутманглар, ўғилларим. Бу ёқда навбатда турганлар ҳам анчагина экан. Қизилқумда ҳам элатлардагидек тўй, маърака бўлиб туради. Биров ўғил, биров келин тўйи қилади. Одам бор жойда қазо бор, деганлар... Машинамиз бўлса, асқотади, бир пастда ғизиллаб бориб келамиз.

— Сизларга ҳар йили 4 — 5 тадан машина ажратсак ҳам арзийди. Бироқ фонд деган нарса бор, одамлар сони ўсса-да, у ўсмаяпти. Бу муаммоларни ечишни бир неча бор юқори ташкилотлар олдига қўйганмиз. Натижаси кўринмаяпти, — деди ферма мудирига жавобан ижроқўм раиси.

— Инсон кўнглини ҳамма нарсадан улуғ деб ҳисоблаймиз. Бирон нарсадан кўнгли қолса, уни ўз ҳолига қайтариш мушкул, ишда унум ҳам, сифат ҳам йўқолади, — деди Аширқули. — Шунинг учун чўпонларни тўй, маъракаларга олиб бориб, олиб келиш учун хўжалик томонидан машина ташкил қиламиз. Бироқ бунинг учун бизга қўшимча ёнилғи беришмайди. Шундай бўлса-да, чўпонлар ҳожатини чиқаришни, кўнглини олишни ўз бурчимиз деб биламиз. Ҳар бир ферма чўпонларида икки-учтадан қумда юрадиган енгил машина бўлса, бизнинг ишимиз анча енгиллашарди, — давлат оғага қўшимча қилди Аширқули.

— Бу ёғи бозор иқтисоди дегандай, чўпонлар машина сотиб олишга қийналмайдиларми?

— Қийналишса-да, зарур бўлгач бозор баҳосига олишга ҳам мажбурларда, — деди Аширқули. — Бироқ ҳар бирисининг машина минишларига қурбилари етади.

Ҳа, чўпонлар ижара пудрати асосида қўй боқиб оиласи билан минг сўмгача маош олишади. Режаларини ошириб бажаришса, 10 — 12 бош қўй мукофотга берилади. Ўзларининг ҳам қарамоғида 50 — 60 бошдан қўйлари бор. Улар жамланса, бир машинага етиб ортади. Чўпонлар бахтига қоракўл баҳоси 28 — 30 сўмдан 70—75 сўмга, рангли териларники эса 200 сўмдан ошиқ кўтарилди. Гўшт ва жуннинг нархи ҳам икки баравар ўсди.

Кўп ўтмай Паратбекнинг ёрдамчиси Найзабек қўй-қўзиларни биз турган қудуқ олдига суғоришга олиб келди. Бирпас биз уларни қизиқсиниб кузатдик. Дуркун қўй-қўзилар маърашиб чопиб келиб лиқ тўла новлардан тўйиб-тўйиб сув ичишарди. Сувга қонганлари навбатда турганларига ўрин бўшатиб, яна ўтлоққа ёйилишарди.

Шундан кейин ферма мудири, чўпон ва чўлиқлар билан хайрлашиб йўлимизда давом этдик. Машинамиз яна бепоён қумликлар ошиб йўрғалай бошлади. Биз Амат Бердиалиев, район Совети депутати Шарофат Бойжонов, Балли Жабборов, Жўлдосбек Бойшенов, Худойберган Ражабовлар бош чўпонлик қилаётган отарларда ҳам бўлиб, уларнинг ҳол-аҳволларини сўрадик. Қайси фермада, қайси отарда бўлмайлик, уларнинг кайфияти баландлигини, ҳеч нарсадан камчиликлари йўқлигини, қўй-қўзилари семиз, соғлом ўсаётганлигини кўрдик. Кўпчиликнинг илтимоси битта эди: «Нива» ёки «УАЗ — 69» машинасини сотиб олишга ёрдам беришни сўрашади. Ҳар бир ўтовда машина сотиб олиш ташвишининг борлиги бизни қувонтирди. Чунки бу тўқчилик, фаровонликнинг белгиси эмасми. Муҳими, уларнинг эгни бут, қоринлари тўқ, мол-жон омонлик. Машина ташвиши ҳам битиб қолар!

О. ХУДОЙБЕРГАНОВ,
Қорақалпоғистон жумҳурияти, Тўрткўл райони.

Красноярск ўлкаси: «Сибволокно» заводи ҳар йили буюртмачиларга 65 минг тоннадан кўпроқ сунъий тола жўнатади. Пахта ўрнини босувчи бу тола — «Сиблон» деб аталади. У табиий толадан ниҳоятда пишиқлиги, намликка чидамлилиги билан ажралиб туради. Сибирь «пахтаси»дан мамлакатимиздаги қатор тўқимачилик корхоналари хом ашё сифатида фойдаланишади.

СУРАТДА: «Сиблон» кўринишидан ҳақиқатан ҳам пахтага ўхшайди.

В. МЕДВЕДЕВ олган сурат. ТАСС.

Нижний Новгород. Горький номидаги автомобиль заводи 1992 йилдан бошлаб «Волга»нинг янги — ГАЗ—31029 моделини чиқара бошлайди. У ҳозирги машинага нисбатан қатор афзалликларга эга. Жумладан, двигатели бақувватроқ, узатиш қутиси янги ҳамда радиаторининг олд безаги ўзгачадир. Албатта янги машинанинг нархи ҳам ўзига яраша бўлади.

СУРАТДА: ГАЗ—31029.

Н. МОШКОВ олган сурат. ТАСС.

Водийларни яёв кезганда...

МАҲСУЛОТ СЕРОБ БЎЛАДИ

АРНАСОЙ. Рокосовский номли давлат хўжалиги аҳолига 90 бош қорамол, 60 бош қўй, 25 бош чўчқа, 46 бош бузоқ сотди.

МЕҲНАТКАШЛАРГА сотилган мол-ҳол учун 400 тонна беда пичани, 286 тонна сомон, 500 тонна кўк озуқа тарқатилди. Фермер хўжаликларидаги мол-ҳолларни озуқа билан таъминлаш мақсадида 17 гектар суғориладиган экин майдони ажратилди. Зарур техника воситалари билан таъминланмоқда.

ХУСУСИЙ ДЎКОНЛАР ЭЛ ХИЗМАТИДА

НАМАНГАН. Олимжон Жўраевнинг хусусий дўконлари хизматидан аҳоли мамнун.

Гагарин ва Марғилон кўчалари кесишган чорраҳа ер ости йўлида О. Жўраев пойафзал, атторлик ҳамда тикув-трикотаж моллари билан савдо қиладиган учта хусусий дўкон очди. Дўконларда маҳсулот сероблиги туфайли харидорлар гавжум. Сотувчилар Ҳакимжон Тошпўлатов, Илҳомжон Аббосовларнинг қўли қўлига тегмаяпти. Бу қулайлик аҳолини қувонтирди.

Р. ИРИСОВ.

ЯНГИ ТОМОШАГОҲ

ҚИЗИЛТЕПА. 500 томошабинга мўлжалланган кинотеатр фойдаланишга топширилди.

ИШДАН сўнг маданий хордиқ чиқаришга нима етсин. Кино, концерт, спектакль томоша қилиш ҳам чарчоқни ёзади, кишига маънавий озуқа беради. Энди аҳоли бегим кунлари кечки пайт истиқомат жойларидан узоқлардаги театрларга бориш ташвишидан халос бўлди.

Б. ЭГАМОВ.

МИЛЛИОНЕР ХЎЖАЛИК

ЖАЛОЛОБОД. Ленин ноҳиясидаги «Интимоқ» жамоа хўжалиги консерва заводида тайёрланаётган маҳсулотлар Европа бозорига олиб чиқилди.

БУНДАН ярим йил муқаддам деҳқончилик маҳсулотларини қайта ишлашга ихтисослаштирилган мазкур корхона Италиянинг «Манзини Комако» фирмаси билан ҳамкорлик ўрнатган эди. Тез орада янги цехлар бунёд этилиб, миланлик мутахассислар кўмагида Италияда тайёрланган дастгоҳлар билан жиҳозланди.

Яқинда ялтироқ, бежирим тунука идишларга солинган томат пасталарининг дастлабки қисми Милан шаҳрига жўнатилди. Янги завод кунига 200 тонна мева-сабзавотни қайта ишлай олади. Келажакда бу корхонада аччиқ-чучук, консервалар, помидор шарбати, мурабболар ишлаб чиқариш режалаштирилди. Айни пайтда «Интимоқ» жамоа хўжалигининг СССР иқтисодий банкида валютали ҳисоби очилди.

К. РАҲИМОВ.

ЧИНОБОД ГИЛАМИ

ИЗБОСКАН. Чинобод пиллахонасида гилам тўқиш цехи ишга тушди.

МУҲАББАТ опа Қирғизбоева бир гуруҳ балиқчилик қизлар билан Бухоро вилоятининг Шофиркон ноҳиясига бориб гилам тўқиш сир-асрорларини ўрганди. Мана энди унинг ўзи 10 та қизга бу касбни ўргатаяпти. Шогирдлари Гулчеҳра Абдужабборова, Саида Усмоновалар бинойидек тўқувчи бўлиб қолишди. Чинобод гиламларининг довриғи тез орада республиканинг турли бурчакларига ёйилди.

И. ЭГАМНАЗАРОВ.

ХАЛҚ БАХШИЛАРИ ИЗДОШЛАРИ

УЧҚУДУҚ. Яқинда халқ бахшиларининг навбатдаги кўрик-танлови бўлиб ўтди.

СЎНГГИ йилларда халқ бахшилари камайиб кетганди. Бу сафарги кўрикдан кўпчиликнинг дили ёришди. Гагарин номли совхоздан ёш бахшилар ҳам келишди. Улар орасида мактаб ўқувчилари оз эмасди. Аҳоли қадимий қўшиқ куйловчиларининг сафи кенгайиб бораётганининг гувоҳи бўлди.

ОЛИБ БОРАДИ, ЎРНАТАДИ

ЗАРАФШОН. «Баккондиционер» фирма магазинининг филиали очилди.

ДЎКОН эркин савдо қоидалари асосида иш юритади. Харидор қайси маркадаги совитгич кераклигини телефон ёки хат орқали дўкон навбатчисига билдирса бас. Буюртма келишилган пайтда олиб борилади ва ўрнатилади.

К. БЕЛУГИНА.

КУНДУЗГИ ШИФО МАСКАНИ

Андижон районидаги Ленин номли давлат хўжалигида 20 кишига мўлжалланган кундузги шифохона дастлабки беморларни қабул қилди. Шу мақсад учун қишлоқ шифокорлик амбулаториясининг собиқ биноси қайта жиҳозланди. Амбулатория эса хўжалик усулида бунёд этилган янги бинога кўчиб чиқди.

Ям-яшил мевали боғ ичидаги бу шифохонада беморлар учун палаталар, она ва бола хоналари, ошхона, юмшоқ мебель, хориждан келтирилган радио ва телеаппаратлар билан жиҳозланган дам олиш хонаси мавжуд. Йўлак ва палаталардаги гилам поёндозлар ҳам шинамлик бахш этади.

(ЎзТАГ мухбири).

БИР ХЎЖАЛИКДА ЎН ТАРМОҚ

Учқўрғон районидаги «Андижон» жамоа хўжалигида иқтисодий самара бераётган ёрдамчи тармоқлар тобора ортиб бормоқда. Шу кунгача бу ерда консерва цехи, атлас, гилам, шолча, жун рўмол тўқиш цехлари, хом ғишт тайёрлаш цехи ишлаб турган эди. Яқинда улар сафига электр токи билан ишлайдиган мойжувоз ҳам қўшилди.

Мойжувозда зиғир, чигит, кунгабоқар ва нўхот ёғини олиш мўлжалланган. Шу мақсадда хўжаликда икки гектар ерга зиғир ва бир гектар ерга кунгабоқар экилди. Мойжувоз тўла қувват билан ишлаганда соатига 500 килограмм хом ашёни қайта ишлай олади. Жамоа хўжалигида етиштирилган мойли экинлар эса унинг тўла ишлашини таъминлай олмаслиги аниқ. Шунинг учун райондаги ҳар бир хўжаликда мойли экинлар етиштиришга алоҳида майдонлар ажратишга ва олинган ҳосилни колхоз мойжувозига топширишга қарор қилинди. Мойжувоздан тажриба тариқасида дастлабки маҳсулот олинди.

Хўжаликда энди духоба цехи ва пишиқ ғишт тайёрловчи Совет-Сурия қўшма корхонасининг филиалини очиш кўзда тутилмоқда.

(ЎзТАГ мухбири).

Публицистика

Инсоният келгусида нечоғлик кулфатларни бошидан кечиради — бу номаълум. Аммо ўтмишда диний, миллий ва иркий мумтозликка даъво қилиш оқибатида халқлар ўртасида дахшатли ажал уруғлари сочилганлигига ҳаммага маълум. Даъво, билан, босқинчилик билан ҳаёт гўзал бўлиб қолмаслигини тарихдан озми-кўпми хабари бор киши ортиқча ақл-фаросатсиз ҳам тушуниб етган деб, ўйлаб келардик... Афсус ҳали маънавий сўқирлар пайғамбарлик даъвосидан, «инсонпарвар европалик» сифатида европаликлардан аллақачон очилган кўзларини очиб кўйиш васвасидан буткул қутула олмаганлигига бугун бир мақола мисолида гувоҳ бўлиб турибмиз.

Ленинград журналистлар ташкилотининг «Час пик» деб номланувчи газетасида босилган Георгий Донских деган кимсанинг «Ислом: демографик агрессия» сарлавҳали мақоласининг умумий руҳини энг камида мусулмонларга қарши салб юриши уюштиришга даъват деб аташ мумкин. Муаллифнинг ислом дини масаласида мутлақо саводсиз эканлиги ушбу мақолага жавоб ёзган исломшунос олим Сергей Прозоров томонидан исботлаб берилган. Шу боис Донскихнинг «исломшунос»лигига тўхтамасдан унинг халқлар ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликка нисбатан ғаразли тажовузига муносабат билдирмасликнинг иложи йўқ.

«Исломшунос»нинг ислом динига, мусулмонларга, айниқса туркий халқларга нафратни мақоланинг ҳар бир сатрида илон заҳридек томиб туради. Фақат Донских заҳрининг илонникидан фарқи: илон танни жароҳатласа, Донских инсон руҳига заҳар солади. Ислом умуман дин эмас, деб даъво қилган кимсани бошқа нимага ҳам қиёс қилиш мумкин? Мусулмонларнинг очкўз, бойликка ҳирс қўйган, танбал кишилар эканлигини исботлаш учун у Ўзбекистонни мисол тариқасида олади.

Ўзбекистон аҳолисининг 11 фоизини ташкил қилган европаликлар завод ва фабрикалар ишчиларининг 85-97 фоизини ташкил қилади, деб ёзади у. Ўзбеклар заводларга бормаслигининг сабаби битта эмиш. У ҳам бўлса, заводда ишлаш учун узоқ тайёргарлик кўриш керак экан, бу эса тезроқ бойишни касб қилиб олган мусулмонларга тўғри келмас эмиш. Ана сизга мантиқнинг зўри! Холбуки, Ўзбекистондаги йирик саноат корхоналари Иттифоқ органларининг тасаррруфида. Улар шундай бир сиёсат юргизмоқдаларки, маҳаллий ёшлар заводда остонасига яқин боришолмаяпти, аксинча ўн минглаб «европалик»лар оммавий суратда кўчириб келиниб иш ва уй-жой билан таъминланмоқда. Ҳақиқий манзара ана шундай. Нахотки, буни авлиёликка даъвогар Донских билмаса? Ахир у «зот» ўзининг иқрорига қараганда, «узоқ йиллар мусулмонлар билан бирга яшаган»ку! «Тузини еб тузлиғига тупуриш» — деб шунга айтсалар керак-да!

Совет Иттифоқи тажрибаси мусулмонлар яшайдиган минтақаларда ҳар қандай иқтисодий режалар барбод бўлишини кўрсатади, деб ёзади у. Энди бунга нима деса бўлади? Ахир Иттифоқнинг пахта мустақиллигини Ўзбекистон таъминлаб, донга бўлган эҳтиёжини асосан Қозоғистон қондираяптику! Иккинчидан, Иттифоқнинг мусулмон бўлмаган регионлари гуллаб-яшнаб кетганми? Христиан-европаликлар ҳар қандай иқтисодий лойиҳаларни муваффақиятли амалга оширган бўлсалар, бугунги иқтисодий таназзул қаердан пайдо бўлди. Ёки бунга ҳам мусулмонлар айбдорми?

Муаллиф ислом тарқалган жойларда бошлиқларнинг ўзгариши билан мафкурадан тортиб дўсту душманларгача ўзгаришга олиб келади, олдинги сиёсат тубдан қайта кўриб чиқилади, деб давом этади. Гапнинг очиғи, бу тахлит сиёсат бизга Россиядан кириб келган десак ҳеч ким ажабланмаса керак. Чунки, рус тарихчиларининг ўзлари кўп марокарангки, Донских мусулмонлар «босқини»дан фақат Россияни эмас, Ғарбий Европани ҳам қутқазишга бел боғлайди. Бир кишига шунча «қаҳрамонлик»ҳар кўплик қилмасмикин. Ғарбий Европа Донскихга ўхшаган ақли ногирон «халоскор»га муҳтожмикан? Бу саволларни у ўзига бериб кўрмайди ҳам.

Донских дунёдаги жамики қабоҳатларни исломга тақамоқчи бўлиб беҳуда уринган. Энг ёмони у энг номақбул йўл танлаган: исломни ёмонлаб, ҳар қадамда христианликни улуғлаган. Унга жавоб ёзган С. Прозоров инсоният тарихидаги энг машъум ва нафратли — инквизиция ва XX аср ўлати—фашизм христианлик ҳукмрон бўлган мамлакатлар да пайдо бўлган-ку деб, холис фикр билдирган.

Бонн, Париж, Лондон, Ленинград ва Москвада масжидлар савлат тўкиб турибди. Бу нарса европалик-христиан учун табиий ҳол, аммо Жидда, Теҳрон ёки Исломободда черков бир соат ҳам турмайди, дарҳол уни Аллоҳ ихтиёри билан динамит кўйиб портлатишади, деб «каромат» қилади «авлиё». Хайрият Боғдоднинг қоқ марказида христиан черковини кўрган «Час пик» ходимлари бор экан. Шу ўринда Донскихнинг тухматдан иборат мақоласига жой ажратган «ЧП»чиларга ҳам эътироз уйғонади. Улар Боғдодаги черковни кўришибдию, лекин у ерда черков йўқ деб даъво қилган, мақоласида исломга нисбатан ғайриинсоний нафрат барқ уриб турган Донскихнинг ёвуз ниятларини кўришмабди. Начора, балки уларга худди шуналарни руҳдаги мақолалар ёқар...

Донских мусулмонлар ашаддий террорист бўладилар, исломнинг руҳида экстремизм кучли, шу боис Андижон, Душанбе, Тошкентдан, умуман мусулмон ўлкаларидан руслар сиқиб чиқарилмоқда, деб халқлар ўртасида адоват ва ишончсизлик уйғотмоқчи бўлади. Туркий мусулмон ерларида яшаётган руслар ўзларини гаровга ушланганлардек ҳис қилмоқдалар, дея бонг урмоқчи бўлади.

ХАЛОСКОР «АВЛИЁ»

«ЧАС ПИК» РЎЗНОМАСИДА БОСИЛГАН ИҒВОГАРОНА БИР МАҚОЛА ХУСУСИДА

таба таъкидлаганидек, Русда ҳар бир янги подшо ишни ўтмишдошини қоралашдан, у тутган йўлни ўзгартиришдан бошлаган. Бундай услуб ҳали буткул тарих тусини олгани йўқ. Бунга ўтган 73 йиллик совет даври тарихи гувоҳлик бериши мумкин.

Донских бутун Европа исломлашиб кетмоқда, деб айюҳаннос солади ва совет кўзумати йилларида ўзбеклар сони 14 марта, тожиклар 9 ва озарбайжонлар 4,5 марта кўпайганлигини, бу кўрсаткич русларда 1,25, украинларда 1,3, белоруссларда 1,05 ни ташкил қилганлигини келтиради. Ўзбекистонда туғилиш режалаштирилмаганлиги учун «кўп болали оилалар» деб аталувчи оилалар болаларга Иттифоқ ҳукумати йилига 1,5 миллиард сўм, оналарга эса 6 миллиард сўм нафақа тўлаётган эмиш. Бу рақамларни эшитиб, қанийди шундай бўлсайди деб, фақат орзу қилиш мумкин. Демак, деб хулоса қилади у, ҳар бир рус, украин, эстон, грузин оиласи гарчи у боласиз бўлса-да, биттадан турк-мусулмон боласини боқмоқда. Хаёлий рақамлар келтириб, телбаномо бундай хулоса чиқариш оддий одамларни энг нозик туйғула рини ҳақорат қилиб, меҳнаткаш туркий халқларни бокимандага чиқариш учун одам калачалик тубан ва пасткаш бўлиши керак. Начора, Донских биз душманларимизга ҳам истамаган бундай юмушни ўз ихтиёри билан бўйнига олибди.

Мусулмонларнинг тез кўпайиб бориши Россия ва Европа манфаатларига кучли зарба бермоқда, буни исломнинг Ғарбга босқини деб атаб, муаллиф, деб «фикр»ларни ривожлантиради «исломшунос». Ғарб мусулмон «босқини»ни аллақачон сезиш керак эди, чунки Европа бойликлари ва эркинликларидан фойдаланиш учун мусулмонлар минтақанинг катта шаҳарларида йил сайин кўпайиб бормоқда, деб давом этади у. Буни

Умуман ушбу мақолада ислом динига, унинг муқаддас китоби бўлмиш Қуръони каримга ва туркий халқларга кўпинча айбларни санаб адоғига етиш мушкул. Лекин муаллифнинг мақоладан кўзлаган яна бир нияти ҳозир Россия бошидан кечираётган қийинчиликларнинг айбдорини топиш. Аввал кўп марта бўлганидек, Донских ҳам туркий-мусулмон халқлари Россия оёғига тўғаноқ бўлмоқда, деб ҳисоблаб, худди Солженицин каби, Русь «халоскори» бўлишни хом хаёл қилади. «Россия Солженицинининг ақли билан тузалмаган»дек, Донскихнинг ҳам «каромат»лари билан ҳам моддий, ҳам маънавий таназзулдан халос бўла олмайди!

Фашистлар олий ирқ даъвогари сифатида тарих майдонига келишди ва инсониятга қарши ёвуз жиноятлар қилиб ҳалокатга учрашди. Донских исломни камситиб, диний мумтозликни даъво қилар экан, унга ўз «ўтмишдошлари» тақдири сабоқ бўлиши керак. У мақоласининг сўнгида ўқувчиларига мурожаат қилиб, унинг фикрларини мулоҳаза учун ахборот тариқасида қабул қилишни, ҳеч бўлмаса у шундай мулоҳазага арзишини сўрайди. Биз эса унинг фикрлари мулоҳазага эмас, фақат ёвузликка даъват этувчи уйдирма сифатида «тарих ахлатхонаси»га кўмилишига мустаҳиқ деб биламиз.

Жалолиддин САФОЕВ.

ЧЎҚҚИЛАРДА НИГОҲИМ

Жомолунгма забт этилди

«Катманду Эверест чўққиси забт этилди! Ленинградлик В. Балибердин ва москвалик Э. Мисловский Непал вақти билан 12.50 да Шўро экспедицияси қатнашчилари орасида биринчи бўлиб жаҳондаги энг баланд чўққига кўтарилишди».

1982 йил май ойида марказий рўзномаларда босилган бу хабарни айрим мутахассислару спорт ишқибозларидан бўлак кўпчилик эслолмаса керак.

Ҳа, ўшанда экспедициянинг 11 нафар аъзоси Ҳимолойнинг буюк қорли чўққисига қадам қўйишди. Бу улкан жасорат, мардлик ва катта қаҳрамонлик намунаси эди. Улар 25-қаҳрамонлар эди. Шунгача 1956—1982 йилларда турли мамлакатларнинг 24 экспедициясидан 111 альпинист дунёнинг ўша «учинчи қутбига» саёҳат қилишган эди.

Бу чўққи шу қадар маҳобатли осмон устунини, унга чиқиш спортчидан катта жисмоний куч, руҳий қувват талаб қилади. Йўлга чиққанларнинг учдан бир қисми уни забт этса, қолганини муваффақиятсизликка, ҳатто ҳалокатга учрашлари бойси ҳам ана шунда. Мен, оддий ўзбек йигити, Непал пойтахти Катмандуда, саёҳлар ва альпинистлар шаҳри Луклада бўлмаганман. Ёлғизоёқ сўқмоқдан кўтарилиб, Ҳимолой этакларига, Жомолунгма чўққиси остонасидаги Кхумбу музтоғ шаршарасига ҳам чиқмаганман. Бу соҳага кизиқиш ва ихлосим туфайли Жомолунгмага уюштирилган турли экспедициялар ҳақида ёзилган китоблар билан танишиб, бу минтақанинг одамлари, қадриятлари, табиати ва ниҳоят, буюк чўққилари ҳақида билиб олдим.

ДАЛИЛ ВА РАҚАМЛАР:

Непал — Жанубий Осиёдаги кичик давлат. Унинг майдони 13 миллион квадрат километр, аҳолисининг ярми непаллик, тоғ ёнбағирларида тибетликларга яқин шерп деб аталувчи халқ яшайди. Улар асосан деҳқончилик ва чорвачилик билан шуғулланадилар. Шунингдек, улар Жомолунгмага уюштирилган экспедицияларда йўл бошловчи, ҳаммол ва баковул бўлиб ёлланишади. Бу ерда Туризм вазирлиги бўлиб, барча экспедицияларни тартибга солиб туради. Тижорат туризми мамлакатга катта даромад келтиради.

«ЎЗБЕКИСТОН «ҚОР ҚОПЛОНЛАРИ», ҚАЕРДАСИЗ?

...1979 йилдан эътиборан Жомолунгма экспедициясида қатнашиш истагини билдириб 10 республиканинг альпинистлар федерацияларни ўзларининг энг кучли спортчиларини конкурсга тавсия этишган эди. Жисмонан бақувват, 7 минг метрдан кам бўлмаган чўққини ишғол қилган 12 нафар альпинист бўлажак Жомолунгма экспедициясига танлаб олинди, улардан 5 нафари Олмаота альпинизм мактабининг битирувчилари эди. Улар орасида қозоқ йигити Казбек Валиев ҳам бор эди.

Бизнинг минтақада 7 минг метр баландликдаги 5 та чўққи бўлатуриб, нега Ўзбекистон альпинистлар мактабидан бирорта ҳам «қор қоплони» чиқмаяпти? Корженевская, Ленин, Ғалаба чўққиларини забт этиб, кўксига кумуш нишон таққан ўзбекистонлик альпинистларимиз йўқмиди ўшанда?

Тоғларнинг энг юксак чўққилари Жанубда — Ҳимолой, Ўрта Осиёда — Помир ва Тён Шон. Шунинг ўзидаёқ бу минтақаларда жаҳон альпинизмининг энг ёркин юлдузларини етиштириш имконини яратмайдими?

БУЛУТЛАР ОРТИДАГИ ҲАЙКАЛ

1934 йил, 8 сентябрда Помирдаги Ленин номли чўққига (1928 йилдан шу ном билан атала бошлаган) И. Лункин бошчилигидаги альпинистлар кўтарилишган эди. Чинакам қаҳрамон деб эътироф этилган альпинистлар чўққига В. И. Лениннинг бюрдан тайёрланган бюстини ўрнатиб тушгандилар. Қор бўронлари ва ўта паст ҳарорат туфайли бюст емирила бошлагач, 1954 ва 1964 йилларда у қайта таъмирланган эди. Ҳозир ўша чўққида мўъжазгина музей бўлиб, Лениннинг бронза ҳайкали ёнида турли мамлакатлар альпинизм федерацияларининг ўзларининг байроқ ва жетонларини қолдиришган.

Непал ҳукумати Жомолунгмага чиққан альпинистларнинг чўққида бирор нарсани, ҳатто эсдалик сифатида буюм қолдиришини ҳам ман қилган. Альпинистлар Ҳимолой ва Тибет тоғлари манзарасини кино ва суратга олиши учун у ерга учоёқ маҳкамлаб кўйилган, холос.

Тибетлик фуқаро Норгей Тенсинга ҳавасим келади. У тоғда яшовчи одамлар тугма альпинист бўлади, деган ақидани исботлаб, ўз халқининг афсонавий қаҳрамонига айланди. Зотан, чўққиларга кўтарилишга бўлган иштиёқ катта шаҳарларда яшовчи одамларда кучли бўлади. Норгей Тенсинг (Норбой Тенгсиз) 29 ёшида Янги Зеландиялик альпинисти Эдмунд Хиллари билан дунёда биринчи бўлиб (1953 й.) Жомолунгма чўққисини забт этганди. У дастлабки «қор қоплони» номини олганлардан бири. Ваҳоланки, Норбой Тенгсиз Эдмунд Хилларига йўл бошловчи, ҳаммол бўлиб ёлланган эди. Аммо у экспедицияда иккинчи даражали шахс бўлиб қолишни йўқ. Норбой ўз халқи учун Жомолунгмани кашф этди. Миллатини дунёга танитди. Кейинчалик у шарафли саёҳатлари ҳақида китоб ёзди.

Шу ўринда бир ҳақиқатни эслатиб ўтгим келади: қадимда европаликлар Ўрта Осиёнинг жуғрофик табиати, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини маъданларини мақсадида илмий экспедициялар уюштирарди. Шубҳасиз, бу минтақага келган экспедицияларда ерли халқ ҳолиси йўл кўрсатувчи, ҳаммол, қоровул сифатида қатнашган, улар экспедицияларнинг илмий фаолиятига яқинлаштирилмаган...

УЧ НОМЛИ ЧЎҚҚИ

Дунёда чўққилардан кўпи йўқ. Баландлиги ва номланиши турлича: Ҳимолойда — Жомолунгма (8848 м.), Лхоцзе (8501 м.), Макалаи (8475 м.), Ама-Даблаиг (6863); Помирда — Коммунизм (7495 м.), Корженевской (7105 м.), Ленин (7134 м.), Москва (6785 м.); Кавказда — Эльбрус (5642 м.); Аляскада — Мак-Кинли (6193 м.); Антарктидада — Эребус (3794 м.).

Жомолунгмани Непалда Сагармахта, яъни Худолар онаси деб атайдилар. Непал аҳолиси альпинист ва саёҳатлардан чўққиларни маҳаллий номда аташни талаб қилишади. Зотан, Жомолунгманинг бу маҳаллий номи бошқа мамлакатлар тилларида расман қабул қилинган. Кимки Эверест деб атаса, бу непалликларга ҳурматсизлик деб ҳисобланади.

Келинг, яхшиси биз яшаб турган минтақадаги юксак чўққиларимизнинг маҳаллий ва мазкур минтақага дахли бўлмаса-да, кўйилаверган номларига эслаб ўтайлик. Энг пасти 5 минг метрдан кам бўлмаган ўттизга яқин Помир ва Тён-Шондаги чўққиларнинг маҳаллий номларини ва бировдан сўраб, на мактаб дарсликларидан, на қадимшунослик (этнография) манбаларидан топа оласиз. Аммо тилимизда тантанавор эшитиладиган расмий номларини ёддан биламиз: Коммунизм, Корженевская, Петкин, Воробьев, Абалаков, Ошанин, Крупская...

Модомики, минтақамизда шунча тоғ чўққилари бўла туриб, буюк алломаларимиз ал-Фарғоний, Абу Али ибн Сино, Беруний, Рудакий, Улуғбек, Бобур... Булардан биронтасининг номи ҳам кўйилмаган. Масалан, Помирдаги ислик номи унинг лаёзган Кўҳи салтанат чўққисига бу минтақага 1903-1914 йилларда саёҳат қилган поручик Н. Л. Корженевскийнинг рафиқаси Евгения Корженевская номи берилганлигини қандай баҳолаш мумкин?! Ҳисор тоғларидаги Ҳисор, Чимилдиқтош, Етмчўққи, Сурматош, Оқнов каби чўққиларнинг маҳаллий номи бугун бўлмаса, эртага яна кимнинг номи билан аталар экан?

Зоҳиржон ҲАНДАРОВ,
журналист.

АФҒОН ЖУРНАЛИСТЛАРИ — ТАҲРИРИЯТИМИЗ МЕҲМОНИ

Шу кунларда Афғонистон Журналистлар уюшмаси делегацияси республикамизда меҳмон бўлиб турибди. Куни кеча «Халқ сўзи»—«Народное слово» рўзномаси таҳририятида ҳамкасблар қизғин мулоқот қилдилар.

Делегация таркибида Афғонистон Журналистлар уюшмаси раисининг ўринбосари Фарид Шайин, «Палвашa» рўзномасининг бош муҳаррири Шоҳ Замон Варез, «Озоди» рўзномасининг бош муҳаррири Ғулом Сахий Ғайрат, «Бахтар» ахборот агентлиги ички ахборот бўлими мудири Неъматулло Сакеби, Афғонистон Журналистлар уюшмаси ташкилий бўлими мудири Абдул Басир Земараилай бор.

Таҳририят вакиллари, республика журналистлар ташкилоти раҳбари Л. Кабиров меҳмонларга парламентнинг икки тилли рўзномаси қандай пайдо бўлгани, унинг ижодий режалари, мустақил Ўзбекистоннинг илк одимлари, матбуотни демократиялаш жараёни ҳақида гапириб бердилар.

Ўз навбатида меҳмонлар Афғонистон тараққиётларо кучларининг миллий ярашувга эришиш, адолатли демократик жамият қуриш, уруш туфайли вайрон бўлган иқтисодиётни тиклаш, ана шу жараёнларда рўзномалар, бошқа оммавий ахборот воситаларининг роли ҳақида фикр юритдилар.

Л. ШЕРОВ.

ҚЎЛ МЕҲНАТИНИ ЕНГИЛЛАШТИРИБ

Андижон вилоятидаги Қўрғонтепа ион ишлаб чиқариш комбинатида қўл меҳнатини енгиллатиш мақсадида ун билан тўғридан-тўғри таъминловчи мосламa (ВХМ) қурилмоқда.

Комбинатнинг нон заводида кунига уч навда тўққиз тонна булка чиқарилмоқда. Механизацилашган обинон цехи эса бир кеча-кундузда икки ярим тонна сифатли маҳсулот беряпти. Раҳбарлар ҳамма нонни сохозда ташкил этилган цех ҳам суткасига тўрт хилда уч тонна булка нон ишлаб чиқаряпти.

— Район аҳолиси талаб ва эҳтиёжларини қондириш мақсадида ҳозир комбинатда бир юз олти метрлик янги линия қурилишини бошлаб юбордик, — дейди корхона директори Одилжон Тургунов. — У ишга тушгач, бир кунда 1 тонна печенье ишлаб чиқариш мумкин бўлади.

(ЎзТАГ мухбири).

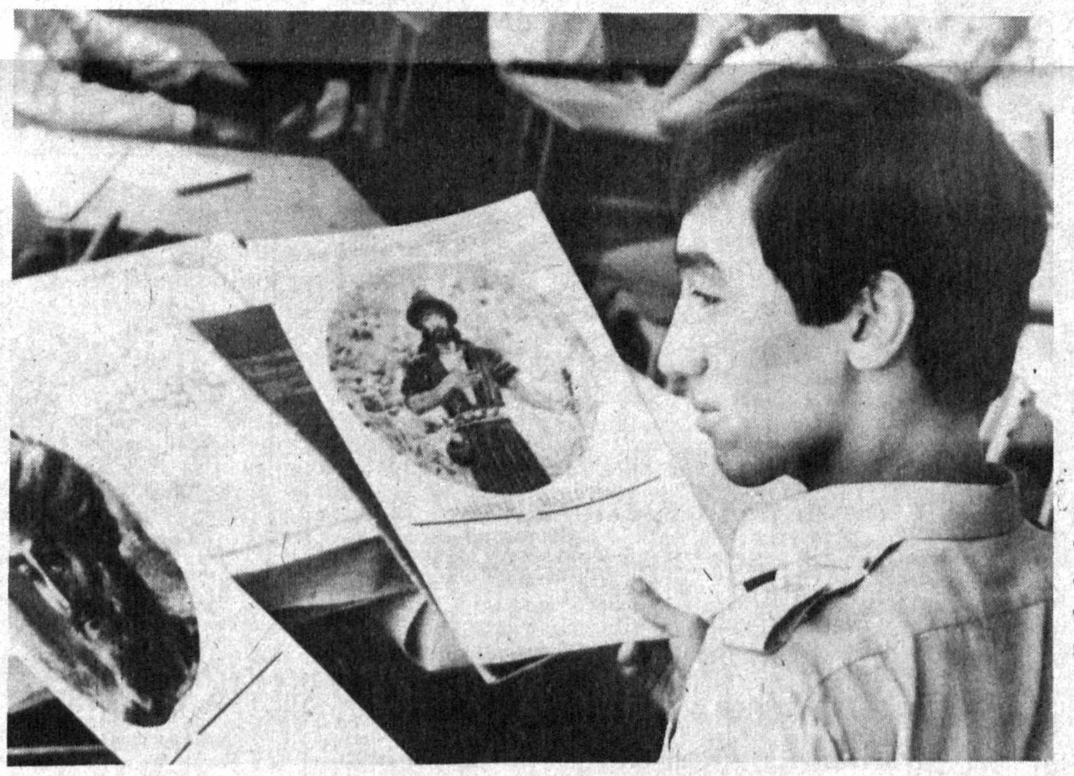

Сўзларнинг рангини кўрадиган, буёқларнинг гапларини уқий оладиган муаллимга йўлиққан болалар иқболи кулган ўқувчилардир. Шундай ўқитувчиси бор мактаб эса бой маскандир.

Ш. Эргашев ўтиладиган мавзулар мазмунига мос суратлар чизади, гоҳо расмлар асосида ҳикоялар тузиб дарс ўтади. Шу сабабли ҳам бу ёш ўқитувчининг ҳар бир машғулоти ўқувчилар шуурига нақшланиб қолмоқда.

СУРАТДА: Сирдарё районидаги 6-мактабнинг ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси Шуҳрат Эргашев мактабдаги адабиёт хонаси учун кўргазмалар тайёрламоқда.

Р. АЛЬБЕКОВ олган сурат.

Геолог ўйлари

ОНА ЗАМИН ҚУДРАТ БЕРАЖАК...

Маълумки, ҳар қандай катта-кичик давлатнинг кудрати, маданияти, қишлоқ хўжалиги ва саноатининг ўсиш даражаси унинг ер остидаги турли-туман фойдали қазилмаларининг мавжудлиги ҳамда уларнинг ҳажми ва микдори билангина ўлчаниб қолмай, балки улардан оқилона ва режали равишда фойдаланишга ҳам боғлиқдир.

Ўзбекистон — жаннат макон. Унинг ер ости ва устида йўқ нарсанинг ўзи йўқ. Унинг ҳавоси мусаффо, замини серҳосил. Қуёши нурлидир, айниқса, унинг ер ости бағрида ҳозирги кунда Д. И. Менделеев даврий жадвалида кўрсатилган барча элементлар топилган. Бундай бахтга сайёрамиздаги барча давлатлар ҳам эга эмаслар. Масалан, Япония ер ости ва ер усти мис ва темирни океан остидан — 2000 метр чуқурликдан олса, Греция оддий ош тузини чет элдан сотиб олади. Англия ҳукумати эса кўмир ва нефть-газни кўплаб импорт қилади ва бошқалар. Жумҳуриятимиз эса барча бойликларга тўла-тўкис эга.

Афсус ва минг афсуски, уларни қазиб олиш сурьати «ўт ўчириш»дан ҳам тез бўлиб, маъданлар марказ томон сувдек оқиб кетмоқда. Бу ҳолатни оқламоқчи бўлган бўлган бази шахслар уқтиришича, улар заводга маркази машинасозлик бойликларида мисдан эмишмиз.

Тўғри, жумҳуриятимиздаги барча чинни заводлар Украинадаги Просяновск каолин кони хомашёси мақсулот бермоқда. Бу — демак, Украина каолинни бермай қўйса, бизнинг чинни заводларимиз ёпилишга муқаррар деган сўз эмас-ку, ахир! Аслини олганда, жумҳуриятимизда каолин зарралари кўпчилик каолин-оқчил конлари ичида биргина Ангрен конининг очиқ карьерида тупроқ қатлами 57 метр бўлди. У ҳар тарафлама ўрганилди. Улардан чинни саноатида ва юқори вольтли изоляторлар олишда кенг миқёсда фойдаланиш мумкинлиги бир неча бор исботлаб берилди. Ангрен оқчилари захирасининг қалинлиги 100—150 метр бўлиб, миқдори амалий жиҳатдан бир неча юз йилларга етади. Шу сабабли бу оқчилларни бойитиш саралаш қудратига эга бўлган фабрика лойиҳаларни тайёрланди. Лекин ҳамон Ангрен каолин кони юқори нави чинни ишлаб чиқариш учун тайёр эмас! Бу соҳада шу кунгача каолин Украинадан келяптими, келаверсин, йўл харажатлари, менинг чўнтагимдан эмас-ку, деган фикрда иш қилинди. Яна бунинг устига «Ангрен каолини ўзи хом ашё эмас, лекин уни саралаш технологияси ишлаб чиқилмаган эмас», деган баҳоналар ҳам ҳукмрон. Ҳуллас, гапсўз кўпу лекин самарали натижадан дарак йўқ! Марказсиз, яъни Украина каолинисиз яшаш мумкин эмас, дейишдан кўра, Ангрен каолинига ишга тушириш йўлида шошилинч иш тўғрисида ўйлаш керак.

Испания ҳукумати 7—8 метр қалинликка эга бўлган каолинли қумларни бойитиб саралашмоқда. Англия эса 7 метр қалинликдаги гилли конлар орасидан каолинни не машаққатлар эвазига танлаб қазиб олмоқда. Унинг асосида учта фирма фаолият кўрсатиб, бойитилган каолинни оламжаҳонга сотмоқда.

Биз эса 100 метр қалинликка эга бўлган соф каолинларни 58 йил давомида ўзлаштира олмасак!

Ангрен каолинларини ўзлаштириш учун кейинги 15 йил давомида 3 марта обрўли давлат комиссияси тузилди. Шулардан бирида мен ҳам қатнашдим. Натижалар ижобий бўлди. Ангрен каолин конининг технологик ва иқтисодий даражада геологик разведка қилинган, унинг оламшумул заҳиралари ўлчанган. Технологиясини текширишдан ўтказишда турли чиннилар, юқори вольтли изоляторлар олиш учун қурилган мустахкам ва самарали тупроқлик йўлга қўйилди. Саноатида фойдаланиш имкониятлари аниқланган. Аммо амалий натижадан ҳанузга қадар бир ижобий дарак йўқ. Ҳуллас, Ангрен оқчилари ишончли тадбиркор ва тежамкор ишбилармон хожасини орзиқиб кутмоқда.

Просяновск каолин конининг умумий заҳираси кун сайин камайиб бормоқда, ҳатто тамом бўлиш арафасида турибди. Бизнинг Ангрен каолин кони, Марказий Қизилқум (Олтин тоғ), Зирабулоқ Зиёвуддин тоғларидаги каолин заҳираси амалий жиҳатдан битмас-туганмас. Фақат улар тилимизга эътибор ва зудлик билан ишга киришишни талаб қилади. Ожизликда, ўзимизни марказга бойлашда эмас, балки ишбилармонликда, халқимиз манфаатларини кўзлаб иш юритишга тадбиркорлик этишимиз зарур. Мабодо жумҳуриятимизда бу ишларга сарфланадиган маблағи бўлмаса, Англия ёки Испания билан кўшма корхона очиш имкониятлари бор.

Юқорида гилларнинг бир тури — оқчилларнинг доимий масаласига бир оз тўхталиб ўтдик. Энди шу гилларнинг бошқа тури бўлган сорт тупроқлар ҳақида сўз юритмоқчимиз. Кўпчиликка маълумки, бизнинг республика мамлакати бирон оммавий ишлаб чиқаришига мос эмас, унинг арзамасидир. Уни авайлаб асраш, ардоқлаб ҳурмат қилиш ҳар бир кишининг муқаддас бурчидир. Шунга қарамай, асрлар давомида Ўрта Осиё халқлари учун соғтупроқ асосий қурилиш материали сифатида хизмат қилиб келди. Бу ҳолатнинг ҳозирги ва яқин келгусидаги оқибатлари бир назар ташлаб кўрайлик. Кейинги 15—20 йиллар давомида жумҳуриятимизда хом ва пишган ғишт ишлаб чиқариш яна ҳам авж олдирилди. Бу ҳолат айниқса Президентимиз фармонига кўра кишилар ва ҳамда ҳар оилаларга уй-жой қуриш учун ер ажратиб берилгандан сўнг тез суръатлар билан юқори даражага кўтарилди. Ҳўш, бу аҳволни қандай баҳолаш мумкин?

Тупроқдан ғишт тайёрлаш жиноят эмасми? Ғишт тайёрлаш учун гиллардан тайёрлаш имкониятлари борми?

Жумҳуриятимиз геологлари ғишт учун соғтупроқдан эмас, балки бундан 100—175 миллион йиллар муқаддам ҳосил бўлган қизил гиллардан ҳам тайёрлаш мумкинлигини аллақачон исботлаб беришган. Шу сатрлар муаллифи 1969—1971 йиллар давомида жумҳуриятимизда биринчи бўлиб Тошкент вилояти Майск қишлоғи атрофидаги қизил гиллардан юқори маркали — («125»—«200») ғишт олиш мумкинлигини тасдиқлаб берди ва у майдонда Қурилиш материаллари саноати вазирлигига қарашли «Тоғ-геология» экспедицияси биринчилар қаторида геологик-разведка ишларини олиб борди. Сўнгра «Химгеолнеруд» экспедицияси бу ишларни Фарғона водийсида ва Сурхон водийсида давом эттирди. Натижада ҳар йили 75 миллион дона пишган ғишт бера оладиган учта — Майск (Тошкент вилояти), Варзик (Наманган вилояти), Хаудаг (Сурхондарё вилояти) ғишт заводлари қуриш учун махсус қарорлар қабул қилинди ва лойиҳалар тасдиқланди. Минг афсуслар бўлсинким, 10 йилдан ўтиб бормоқда, лекин заводлар қурилмади. Бу ҳаммаси кимнинг айби. Саноат қурилмадими? Ҳолбуки, гиллардан эса тузилган пишиқ ғишт ва у ёқда турсин, тикан ҳам ўсмайди. Лекин улардан олинган ғишт сортупроқдан олинган «50—75» маркали ғиштга нисбатан бир неча баробар пишиқ, сифатсиз ва арзон. Бундай хомашёдан ишлаб чиқарилган ғишт олиш кўп ҳолларда соғтупроқдан уйлар ва бинолар кўринмайди. Шундай афзалликлари бўлган гиллардан ғишт турганда нега унумли соғтупроқдан ғишт олиш давом этаверади? Бу — кўриниб турган жиноят-ку, ахир! Бунга ким айбдор? Қачонгача шундай долзарб масалаларга лоқайд бўлиб қолаверамиз? Келинг, бу масалани кенг омма орасида ва раҳбар органларда кенгроқ муҳокама қилайлик. Тарроқ ва кўчманчи корхоналарига бархам беришлик! Тезроқ ва яна ҳам тезроқ ғишт ишлаб чиқаришни қизил гиллар асосига ўтказайлик ва бу соҳага яна ҳокимлик ўрнатиб, унинг жавобгари — биргина хожасини тайинлайлик. Иснаниня қизил гиллардан олинган пишган ғиштни чет давлатларга сотиб соф фойда — валюта келтирмоқда. Бундан биз ҳам ибрат олайлик!

Соғтупроқни эса миришкор деҳқонлар ихтиёрига топширайлик!

Юқорида баён этилган — каолин — чиннисозлик ва соғтупроқ-ғишт минерал хом ашёси тўғрисидаги фикрларга якун ясаб, шуни айтмоқчиманки, Ўзбекистон-Америка қўшма корхонасига кўрсатиладиган бизнесменнинг тавсияларига кўра, фантастик бир деб бўлиб, ундан ҳар тарафлама мукаммал фойдаланиш зарур. Биз ўзимиз тарли даражада йўлга қўйилган эмас. Унинг истиқболи порлоқ, ер ости минерал хомашёларига эга бўлган жамиятнинг ҳар бир намуна бу улар билан боғлиқ бўлган тижорат масалаларига тегишли даражада эътибор беришлик.

Мирмажид ЗОКИРОВ, геология ва минералогия фанлари доктори, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган геолог.

Сафарнома

УНУТИЛМАС БЕШ КУН

Эртаси эрталаб Ҳайитгоҳ мадрасасини зиёрат қилганимизда яна ўша майдондан ўтдик. Биз кўрган кабобпазлар бозоридан асар ҳам қолмаган. Майдон саҳнига сув сепиб, супуриб, тозалаб қўйилган. Фақат синчков одамгина тунги бозорнинг баъзи бир изларини сезиши мумкин эди.

Биз гарчи Ҳайитгоҳ майдонига кеч келган бўлсак-да, атрофдаги дўконларнинг очиқлигига эътибор бердик. Уларнинг баъзиларига кириб ҳам чиқдик. Уларнинг ҳаммаси хусусий экан. Ҳукумат дўконлари эса белгиланган вақтда ёпиларкан. Ҳайитгоҳ мадрасасининг чоп томонидаги ичкари ва ташқари зали бўлган хусусий дўконга кирганимизда ундаги молларнинг тури бизни ҳайратга солди. Нималар бор, деган саволга жавоб беришдан кўра, нима йўқ, деган саволга жавоб топиш осонроқ. Дўконнинг тўрт тарафи ва сотувчи олдидаги ойнакли пештахтада турли пойафзал, тақинчоқлар, газмол, рўмоллар, упа-элик (парфюмерия) моллари, кийим-кечак. Молларнинг кўпи хорижий мамлакатларники, жумладан Ўзбекистондан олиб борилган, аммо ҳозир ўзимизда топилмайдиган турли атласлар, крепдешин атласлар, оддий тақинчоқлар ва Иттифоқимизнинг бошқа жойларида тўқилган жун рўмоллар... Молларнинг баҳоси ҳар хил, масалан эркакларнинг оқ кўйлаги 15 юандан 25 юангача (бизнинг 5-6 сўмимиз бозор нархида 1 юанга тенг), ипак гулли духобанинг 1 метри 30—40 юань туради, сунъий духоба эса ипак духобадан 1,5—2 баробар арзон. Бир килограмм суяксиз қўй гўшти ўртача 6 юандан (бизнинг пулимизга 30—35 сўмдан) сотилаяпти, аммо бу баҳо маҳаллий халқ учун қиммат ҳисобланмайди.

Молларнинг нархи билан танишганимиздан кейин менда буларни ўзлари қанчадан сотиб олишаркин, деган савол туғилди. Уч сотувчидан сўраб кўрдим. Агар яхши мол бўлса, ҳар 10—15 сўмдан кўпи билан 1 сўм фойда кўришар экан. Ўртача фойда 3-4 фоизга тўғри келади. Улар асосан катта ва тез оборот ҳисобига даромад қиладилар.

Дўкондан чиқиб, унинг ёнидаги илгари Андижон растаси, ҳозирги Шонгонг (Гонконг) бозори деб аталмиш ярмаркаларга кирдик. Кексаларнинг айтишича ва китобларда ёзилишича, аввал бу растанинг икки томони дўкон бўлган. Ҳозир эса ўртасига ҳам бир-бирига туташтириб тескари қаратиб қўйилган 2 қатор дўкончалар жойлаштирилган. Ҳаммасининг ичи молга тўла, бўш жой йўқ. Назаримда, бу ерга кириб мол олишдан кўра уни томоша қилиш қизиқроқ туюлди. Растада маҳаллий ва хорижий харидорлар кўп, тиқилиб, бир-бирини туртиб кетишаяпти, сотувчилар билан олувчилар ўртасида савдо авжида. Нархини келишолмай бошқа дўконга йўл олган харидорни қайтариб келишга уринишларнинг ҳам гувоҳи бўлдик. Айтишларича, Шонгонг бозори кун чиққандан ботгунча очиқ турар экан. Бозорни кўриб бўлганимизда кеч кириб қолган эди. Қайтишда Ҳайитгоҳ майдонидан ҳар томонга қараб кетган кўчаларга кўзим тушди. Санаб чиқсам — 6 та. Кўчаларнинг номини билиш учун майдоннинг атрофини айланиб, ҳар бир кўчанинг бош қисмига кириб чиқиш керак эди. Лекин вақт бўлмаганлиги сабабли йўловчилардан сўраб аниқладим. Ҳайитгоҳ масжидининг ўнг томонидаги кўча Ўстанг бўйи (Канал бўйи), чап томонидаги кўча Нўбеши (Тарнов боши) деб аталар экан. Масжиднинг ўнг томонидан иккинчи кўча Озод йўл, учинчи кўча Ўрдаолди, тўртинчи кўча Ёрбоғ йўли, бешинчиси Андижон растаси (Шонгон бозори) дейиларкан.

Биз тарихий китобларда ўқиган жойларни таниш қийин бўлди. Чунки синчиклаб қарагандагина қадимий хон саройининг баъзи қолдиқларини кўриш мумкин. Баъзи ерларда ўрда атрофига қурилган деворларнинг (уйғур тилида сипил) бўлаклари кўриниб турибди. Айрим жойларда эса деворнинг устига тепалик билан қўшиб текислаб уй солинган. Ўрданинг ўрнига гарчи кўплаб уйлар ва кўчалар қурилган бўлса-да, унинг ўрни тепалик бўлганлиги, атрофидан ўтган кўчаларнинг баъзи қисмлари сақланиб қолганлигини илғаб олиш қийин эмас. Айниқса Ўрда билан Ҳайитгоҳ мадонини улаб турадиган Ўрдаолди кўчасидан юрганимизда буни яққол ҳис этдик. Сақланиб қолган яна бир нарса шуки, Ўрдаолди кўчасининг ичкарироғида, ўнг қўлда эски масжид бор. Йўловчилардан сўраганимизда у жуда қадимий, деб жавоб беришди.

Ҳайитгоҳ майдонидан Ўрдаолди кўчасига кирганда ўзингизни ўрта асрда юргандек ҳис қиласиз. Чунки бу эгри-қийшиқ тор кўчанинг икки томони бир-бирига зич уланиб кетган дўконлардан иборат. Уларнинг кўриниши қадимги даврни эслатсада, аммо ичидаги моллар ҳозирги замондан далолат беради. Баъзи дўконлар ширинликларга, баъзилари қурилиш ашёларига тўла. Айримлари хориждам олиб келиб оғзи очиқ халталарга ва қопларга солиб қўйилган гиёҳ-дориларга, баъзи дўконлар эса осиб тўшалган гиламларга, кийим-кечак ва пойафзалларга тўлған. Велосипед (тепкиарава), мотоцикл, тикув машина ва бошқа буюмларни тузатадиган устахоналар ҳам сероб.

ОФФОҚХЎЖА МАҚБАРАСИ

25 июль куни, яъни биз Қашқарга қадам қўйган кунимизнинг эртаси Ўзбекистон ҳукумат делегациясини Урумчидан бирга кузатиб келган Синьцзян — Уйғур мухтор ўлкаси компартияси котиби муовини Цзин Юнхуй, ташқи ишлар бўлимининг бошлиғи Ли Дяньин, мухтор ўлка ҳукумат котибиятининг бошлиғи Муҳаммад Исмоил, Қашқар шаҳар ҳукуматининг масъул ходимлари билан бирга Оффоқхўжа мақбарасини зиёрат қилдик. У биз жойлашган меҳмонхонадан унча узоқ эмас экан. Фурсатдан фойдаланиб, мақбара тубида абадий уйқуга кетган Оффоқхўжанинг таржимаи ҳоли, ҳаёт тарзи ҳамда диний ва сиёсий фаолияти ҳақида қисқача тўхтаб ўтмоқчиман.

Оффоқхўжа Бухорода машҳур бўлган шайх Аҳмад ал-Косоний (1461/62—1542/43) деб аталган, Ўрта Осиёдаги Нақшбандия тариқатининг бошлиғи бўлган Маҳдуми Аъзамнинг эвараси, Шарқий Туркистон сулоласининг асосчиси, шунингдек улуғ шоир Машрабнинг устозидир. Тарихий шароитга кўра, XVI аср бошида Маҳдуми Аъзам Қашқарга таклиф қилиниб, у ерда катта обрў, иззат ва ҳурматга сазовор бўлган, уйланган ва икки фарзанд кўрган. Каттаси Эшон Калон (Хўжа Калон, Эшони Калон, Муҳаммад Амин), кичиги Исҳоқ Вали (Хўжа Муҳаммад Исҳоқ Вали). Улар ҳам маҳаллий халқ ҳурматини қозонганлар. Ота вафотидан кейин фарзандлар ўртасида диний-назарий келишмовчилик келиб чиққан ва, табиийки, улардан ҳар қайсисининг ўз муридлари ва тарафдорлари пайдо бўлган. Шу сабабли Шарқий Туркистон ислом аҳли орасида оқтоғлик хўжалар ва қоратоғлик хўжалар, укаси Исҳоқ оқтоғликларга, укаси Исҳоқ лик хўжалар каби икки гуруҳ юзага келган. Эшон Калон Вали эса қоратоғлиқларга бош бўлиб, кейинги даврда уларнинг авлодлари бу мамлакатдаги ижтимоий ва сиёсий ҳаётга жиддий аралашганлар. Оффоқхўжа эса Исҳоқ Валининг невараси бўлиб, XVII асрнинг охирида Ёркент хонлигига хон қилиб тайинланган. Шундан кейин то 1759 йилгача бу ерда хўжалар сулоласи ҳукмронлик қилган.

Оффоқхўжа мақбараси Синьцзян-Уйғур мухтор ўлкасидаги ислом маданиятига мансуб бўлган иккинчи йирик тарихий ёдгорликдир. Хитой адабиётида ва хитой (хань миллати) тилида баъзан бу мақбара «Сянтэй му» («Ипархон мозори») деб ҳам аталади. Чунки Ипархон Оффоқхўжанинг эвараси бўлиб, унинг отаси маньчжур истилочиларига қарши чиққанлиги сабабли унинг ака-укалари, опа-сингиллари ва бошқа яқинлари билан бирга Пекинга олиб кетилган. Хитойда чиққан адабиётларда ёзилишича, у ерда то ўла-ўлгунича ҳоқон Пяньлунга (1745—1795) канизак бўлган. Айтишларича, ўша даврда Пекин саройида гўзалликда Ипархондан ўтадиган аёл йўқ экан. Бундан ташқари у жуда ақлли бўлган. Шунинг учун Пяньлун ҳарбий юришларда ва овда уни ўзи билан бирга олиб юрган. Ипархоннинг ўлим олдидан қилган илтимосига биноан Пяньлун фармон бериб унинг жасадини Пекиндан Қашқарга юбориб, буваси Оффоқхўжанинг қабрига дафн қилдирган. Ипархоннинг жасадини Пекиндан олиб келган усти ёпиқ арава ҳозир мақбарага кираверишда чап томонда турибди. Баъзи ривоятларга қараганда, Ипархон ҳоқондан ўзини узоқ тутишга ҳаракат қилган. Иложи қолмагач, ўзини заҳарлаб ўлдирган.

Бир вақтлар Ипархон ҳақида Хитойда романлар битилган, спектакллар, опералар, қўйилган. Бу асарларнинг мазмуни Пушкиннинг «Боғчасарой фаввораси» номли достонининг сюжетига ўхшаб кетади.

А. ХЎЖАЕВ,
тарих фанлари номзоди.

[Давоми бор].

ҲАММАГА МАНЗУР БЎЛАДИГАН НОН

Бир неча ой муқаддам фойдаланишга топширилган Қўрғонтепа нон маҳсулотлари комбинатида печенье тайёрлаш учун яна бир ишлаб чиқариш линияси монтаж қилина бошлади. Ҳар куни бу ерда деярли минг килограмм ана шундай маҳсулот тайёрланади.

Шу тариқа асосан нон маҳсулотлари ишлаб чиқараётган корхонада маҳсулот турлари кўпаяди. Комбинатда ҳар куни уч турдаги 9 тонна нон пиширишмоқда, тандир нони цехида бир кеча-кундузда икки ярим тонна маҳсулот тайёрланмоқда, Ҳамза номли давлат хўжалигида жойлашган цехда тўрт турдаги 3 тонна маҳсулот ёпишмоқда. Бундан ташқари 35 та кичик новвойхона аҳолини иссиқ нон билан таъминламоқда.

(ЎзТАГ).

«САРАТОН» — ЁШЛАР ТЕАТРЛАРИ ХАЛҚАРО ФЕСТИВАЛИ

Ёзнинг жазирама кунлари — Саратон номи Тошкентда очилган ёшлар театрлари халқаро фестивалига берилди. Фестиваль номи рамзий маънога эга, анъанавий тус олаётган саҳна кўриги кунлари баҳслар, муҳокамалар ва мунозаралар билан қизғин ўтиши кутилмоқда. Чунки фестивалда турли жанрларга оид спектакллар кўрсатилади. Бу ерда модерн-балетни ҳам, пантомимани, ҳам, пластикани ҳам, драма санъатини ҳам, қизиқчиликни ҳам кўриш мумкин...

Фестивалга Польша ва Франциядан, Германия ва Италиядан, Дания ва Голландиядан ижодкор жамоалар келишган. Улар турли майдонларда — авиасозлар маданият саройида, Фурқат номли кинотеатрда, Пушкин номли боғнинг очиқ эстрадасида ва ҳатто ҳайвонот боғида томоша кўрсатадилар.

Меҳмонлар таклифимизни қабул қилиб Тошкентга келганларидан хурсандмиз, — деди фестиваль директори Владимир Бушлер. — Кўрик «Ороллойиҳа» ҳомийлигида ўтишига, тушган маблағни Оролбўйи болаларига ёрдам бериш учун ўтказишга рози бўлганликлари бизни айниқса хурсанд қилди.

(ЎзТАГ).

ДАҲШАТ ДОМИДА

— Ҳозир қабулимда Сурхондарёнинг Жарқўрғон районидан ҲАҚИҚАТ излаб келган ҚАҲРАМОН ОНА Жамбул Раҳматова зор-зор йиғлади. Опанинг ўғли тўққиз яшар болани ўлдиришда ноҳақ айбланиб, туҳмат билан қамалган. Терговчилар тўқиб чиқарган иқрорни Ш.га тазйиқ ўтказиб, кўчиртиришади. Суд воқеалари нотўғри талқин қилиниб, протокол тузилади. Ноҳақликнинг қурбони бўлган навқирон йигит уч йилдан бери қамоқхонада. Хазондек сарғайиб, ҳаётда яшаб яшагиси келмай қолган.

Бир парча этни вояга етказгунча сочлари оқарган она бу ҳақсизликка бўйин эгмади. Ноҳия судидан вилоят судига, ундан Тошкентга ҳақ сўзни топмоқ илинжида келган... Ш.ни бегуноҳ қамаганлар тинч-омон данғиллама участкаларда яшаяпти!..»

«Қишлоқ ҳақиқати» рўзномасининг шу йил 8 март сонида «Ҳаёт гули», Халима Худойбердиева билан мусоҳаба — Б. М. эълон қилинган юқоридаги гапларни ўқиб тошдай қотиб қолдим. Чунки ўша пайтда мен ҳам бу шикоят билан шуғулланаётган вақт эди. Қаранг-а: Ш.ни (отини тўлиқ ёзишга қалам ҳам шарм-ҳаёдан титрайди Б.М.) қамаганлар тинч-омон данғиллама участкаларда яшаётган»мишлар. Нима, чор-девор вайронада туришсинми? Яна денг, «Давлат идораларида ана шундай бешафқат, юраги бўм-бўш кимсалар ўрнашиб олганки, улар жамиятни қуртдек кемириб, инқирозга рўпара (хусусан кимлар, бунга асос борми? Б.М.) қилмоқдалар», — дея кескин ва «зўр» хулоса ҳам чиқариб қўйилган. «Ўйнаб гапирсанг ҳам ўйлаб гапир», деган мақол ёдга тушади. «Ноҳақликнинг қурбони бўлган навқирон йигит уч йилдан бери қамоқхонада» — дейишга далил тополмайсиз мақолада. Бу гап муаллиф лабининг бир четидан осонгина чиқиб кетганга ўхшайди. Янада тўғрироғи, у Қаҳрамон онанинг кўз ёшларига раҳми келиб, нима деса ёзиб олиб, рўзномада чоп этаверган кўринади. Аслида, эса, бундай нозик масалани пухта ўрганиб, обдон ўйлаб, сўнг қўлга қалам олиш керак эди.

Кимни ким қамоққа олиб, қандай гуноҳи учун жазо берилган? Шу каби оддий саволларга жавоб беролмайсизлару, тағин: «Бир парча этни вояга етказгунча сочлари оқарган она!» — дея минг-минглаб газетхонларнинг ҳам раҳмини келтирмоқчи бўлсангизлар...

Тўғри, кейинги пайтларда болага ота-она эътибори камайиб кетаётгани боис ҳунуқ ҳодисаларнинг гувоҳи бўлиб турибмиз. Аммо, Сизлар ёзган она оиласида содир бўлган ҳодисалар ҳаммасидан ҳам ўтиб тушган. Сизлар эса, ана шу туман халқ судидан нолиб вилоят судига, ундан Тошкентга «ҳақ» сўзни топмоқ илинжида келган онани ҳимоя қилмоқчи (гап фақат Жамбул Раҳматова ҳақида) бўлиб, суд-тергов органлари бошидан билиб-билмай мағзава тўккансизлар. Ахир, бу иш икки мартадан вилоят ва жумҳурият прокуратураси, икки бор Олий суд томонидан кўрилиб, туман қозисининг қарори тўғри топилиб, ўз кучида қолдирилган-ку! Наҳотки, уларнинг бу онада, унинг ўғлида шунчалик қасдлари бўлса?

У ёмон, бу яхши дейишдан йироқмиз. Воқеалар ривожидан ҳаётда содир бўлган нарсаларни шундайлигича кўрсатмоқчимиз, холос. Бунинг исботи учун тушунтириш хатларидан бирини айнан келтира қолайлик:

«Газетадаги мақолани ўқиб, жуда таажжубландик. Ундаги гаплар, фикрлар бутунлай нотўғри... Раҳматова Жамбулнинг ўғли Ш. девор қўшнисининг Т. исмли боласини велосипедида далага олиб бориб зўрлаганини ва қаерда қандай қилиб ўлдирганини, ўзи борган йўлидан юриб кўрсатди. Текширувчи ва тергов ходимлари видеога, суратга туширишди. Ш. болани ҳатто қандай тош билан қаерига урганини ҳам кўрсатиб берди, ҳаракат билан. Бунга жуда кўпчилик — юзга яқин киши гувоҳ бўлган...

Шу оиланин катта ўғли Раҳматов Шопўлат ҳам аввалги йили ўз никоҳидаги хотини бўлмиш Эшимова Ободни ўз уйида сўйиб, болта билан майдалаб ўлдирганни учун қамалган...

Раҳматовлар оиласининг ҳар икки ўғлига қотиллиги учун қўлланган суднинг жазоси адолатли ва ҳаққонийдир. Ҳозирги кунда бу оилани қишлоқ халқи тўйига ҳам, азасига ҳам айтмайди, уникига келишмайди ҳам...

ЭСЛАТМА: Раҳматов Шопўлат хотини Ободни сўйибнимталаб каналга ташлаб юборган ва 9 йилга қамоққа ҳукм қилинганидан икки йил ўтиб-ўтмай унинг укаси Ш. қўшниси Мустанов Т.— 9 ёшли болани зўрлаб, ўлдириб юборган, сўнг «Коммунизм» жамоа хўжалиги умумий йиғилишида уларнинг оиласини яшаб турган қишлоқдан мажбурий равишда кўчириб юборишга қарор қилинди. Лекин негадир туман халқ суди бу йиғилиш қарорини рад этди...

М. Хўжамбердиев
Қишлоқ шўросининг раиси:
Жамоа хўжалиги фирқа қўмитасининг котиби:
Э. Холиёров».

— Катта ўғлингиз ҳам ноҳақдан қамалганми? — деб сўрадим Шопўлатнинг отасидан.

— Йўқ, униси тўғри жазоланган, — деди ота киприк қоқмай.

— Униси қилмишига яраша жазосини оляпти, бироқ кенжамни ноҳақ қамашди, — дейди онаси...

Заҳарханда

Менинг саволларимга адабиёт ўқитувчиси Бўрибой Раҳматов хотиржам жавоб берди. Бу эса менда ёмон таассурот қолдирди.

Иккинчи фожиа хусусида ҳам худди шундай дейиш мумкин. Эндигина ўнинчи синфни тамомлаб, «ноҳақликнинг қурбони бўлган навқирон йигит» ён қўшнисининг 9 яшар боласини олдин зўрлаб, кейин бошига тош билан урган. Сўнг одамлар келиб қолишидан қўрқибми ёки қотиллиги қайнабми ишқилиб Т.нинг бўйнига сиртмоқ солади ва бўғиб ўлдиради, мурдани ғўза ичига яширади... Қолган воқеаларни айтишга тил айланмайди.

Қолаверса, биз матбуот ходимлари қонунчиликдаги энг оддий тартиб-қоидалардан хабардор бўлишимиз зарур. Мазкур мақолада республика Олий суди томонидан тасдиқланган ҳукмга қарши эътироз билдирилмоқда. Бу эса — мумкин эмас: суд ҳукмини фақат юқори суд органигина тўғри ё нотўғри деб топишга ҳақли. Қуруқ эҳтироснинг ўзи билан ҳақиқатни топиб бўлмайди.

Сизларга ҳушёрлик саломи билан:

Бекмирза МАҲМУДОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мукофотининг совриндори.

САФАРДА ОҚ ХАЛАТЛИЛАР

В. И. Ленин номидаги Совет болалар жамғармасининг болалар бўлими билан вилоят соғлиқни сақлаш бўлими барча қишлоқ районларининг шифохоналарига 40 дан зиёд мутахассисни алоҳида топшириқ билан хизмат сафарига жўнатди. Тиббий десант болалар, омилларни ҳисобга олиб, касалланишини белгиловчи барча омилларни ҳисобга олиб, касалланиш белгиларини дастлабки босқичда аниқлашни, профилактика тадбирлари ўтказишни, табобат муассасалари ишини яхшилашга доир тавсиялар беришни мақсад қилиб қўяди.

Бу сафар ушбу тадбир фақат ўз кучлари билан амалга оширилмоқда. Ўз минтақаси муаммоларини яхшироқ билувчи маҳаллий шифокорларни даставвал Урал шифокорлар малакасини ошириш илмгоҳининг тажрибали мутахассислари тайёрладилар.

Бундан ташқари болалар жамғармаси бўлими она ва бола саломатлигини муҳофаза қилишнинг ўткир масалаларини ҳал қилиш учун 150 нафар кичик тиббий ҳамшира тайёрлади.

(ЎзТАГ мухбири).

Беруний районидаги нон комбинати ишчилари ҳар куни эл дастурхонига 14—15 тонна турли хил нон маҳсулотлари етказиб беришмоқда. Корхонада ойлик ва квартал режалари ошириб уддаланмоқда. Айниқса, бундай савоб-талаб ишда сиз суратда кўриб турган Гулзира Ўрозбоева, Гулчеҳра Қурбонниёзова сингари ишчиларнинг улуши катта бўлаяпти. Ахир ҳозирги долзарб паллада ҳамманинг ҳам уйида нон тайёрлашга имкони бўлмайди-ку! Шундай пайтда тандирдан энди чиққан иссиқ, бўрсилдоқ нонларни харид қилиб, дастурхонни безашга нима етсин.

Ж. ҚОЗОҚОВ фотосурати.

«ҚАРВОН» — ТУРИЗМ ВА ЭКСКУРСИЯ БЎЙИЧА РЕСПУБЛИКА СОВЕТИ СИНОВ — ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БАЗАСИНИНГ ЯНГИ ФИРМАСИДИР.

«ҚАРВОН» — ЛЕНИНГРАД ФОНД БИРЖАСИНИ ТАНИШТИРАДИ.

Биз мамлакатдаги йирик биржалар савдоси ҳақида аниқ маълумотларга эгамиз.

Биз сизга у ёки бу товарларнинг бозордаги реал баҳоси ҳақида ахборот беришимиз мумкин.

Товарларнинг реал нархларини таққослаб,

ЛЕНИНГРАД САВДО БИРЖАСИДА САВДО-СОТИҚ ҚИЛМОҚЧИМИСИЗ?

Муаммо йўқ:

«ҚАРВОН» ФИРМАСИ ОРҚАЛИ ҒАРБ БИРЖАЛАРИДА АМАЛИЁТНИ УТАГАН БРОКЕРЛАР СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗДА.

ИМКОНИЯТНИ ҚЎЛДАН БЕРМАНГ!

Мулоқот учун телефон: Тошкент шаҳрида 67-46-18. Телефакс: 67-46-18; Манзилгоҳ: 700077, Тошкент шаҳри, Луначарский шоссеси — 115.

«ЮГПРОММОНТАЖ»

ТРЕСТИГА МУРОЖААТ ҚИЛГАН СУТ ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИЛАРНИ ИҚТИСОДИЙ ПАРВОЗ КУТАДИ.

Агар сизда сутни қабул қилиш, сақлаш ва қайта ишлашда қийинчиликлар бўлса, у ҳолда сут қабул қилиш шоҳобчалари ва блок-контейнер нусхадаги сутни қайта ишлаш заводлари сизга ёрдам бериши аниқ. Бу тайёр заводларни «Югпроммонтаж» тресті ишлаб чиқармоқда.

ИҚТИСОДИЙ ПАРВОЗИНГИЗГА ҚАФОЛАТ БЕРАМИЗ. Буни совхоз директорлари, жамоа хўжалиги раислари, корхона раҳбарлари, шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари ассоциациялари яхши тушунишлари керак.

Талабномалар билан қуйидаги манзилгоҳга мурожаат қилинг: 706800, Бухоро вилояти, Навоий шаҳри-1, «Югпроммонтаж» тресті. Телефонлар: 3-03-21; 6-44-40; 6-47-45. Телетайп: 108711 «Волга». Телефакс 436000-30790.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

Ойбек номли Термиз дорилмуаллиминида тил тайёргарлиги миллий маркази иш бошлади. Бу ерда 80 дан зиёд тингловчи машғулотларни бошлади, улар олти ойлик, бир йиллик ва икки йиллик курсларда шуғулланадилар. Улар орасида талабалар, аспирантлар, илмий ходимлар, «Совавто-Термиз» корхонаси, вилоят шифохонаси, ички ишлар бошқармаси ва бошқа ташкилотларнинг ходимлари бор. Уларнинг асосий қисми инглиз тилини ўрганишмоқда, немис ва форс тили гуруҳлари ҳам бор. Курсни битирганлар оғзаки нутқ малакасини эгаллайдилар ва махсус адабиётларни таржима қила оладилар.

* * *

Қашқадарёнинг қўҳна Ерқўрғон деган шаҳристонида давлат тарихий-маданий қўриқхонасини ташкил этишга қарор қилинди. Ўзбекистон Фанлар академияси археология илмгоҳи олимлари уни барпо этишга киришдилар. Тадқиқотчилар кўп йиллик иш натижаларини умумлаштиришлари, илмий харитани тузишлари, фотоэкспозиция қилишлари керак... Очиқ ердаги бўлажак музейда ҳозир ҳам одамлар гавжум — бу ерга қадимги шаҳристон билан танишиш учун жаҳоннинг кўпгина мамлакатларидан мутахассислар келишмоқда. Эндиликда бу ерга келадиган сайёҳлар яна кўпайиши шубҳасиз.

* * *

Нукусда, маҳаллий дорилфунун негизида Педиатрия илмгоҳи филиали очилди. Бу болалар шифокорлари етишмаётган ва экология вазияти ноқулай бўлган минтақа учун айниқса муҳимдир.

[ЎзТАГ].

Ўзбекистон Жумҳурияти Соғлиқни сақлаш вазирлиги педиатрия илмгоҳи ва клиникаси маъмурияти бўлим бошлиқлари Ўткир ва Нодир Муҳамедовларга отаси
Боқи МУҲАМЕДОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

«Замин» кўптармоқли кичик давлат корхонасининг жамоаси шу корхона директори, геология-минералогия фанлари номзоди Мамараим Юсуповга отаси
Юсуф АБДУЛЛАЕВнинг
вафоти муносабати билан таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РУЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: *Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши*

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй*

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6147. 118800 нусхада чоп этилади.

Ҳалқ сўзи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри, 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 19.15. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12